

University of Groningen

Kinderen met Downsyndroom in het onderwijs

Koopman, Pjotr; van Eck, Pauline; de Boer, Anke

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2018

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Koopman, P., van Eck, P., & de Boer, A. (2018). Kinderen met Downsyndroom in het onderwijs: Periode 2008/09-2017/18. SCO-Kohnstamm Instituut.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Kinderen met Downsyndroom in het onderwijs

Periode 2008/09-2017/18

Pjotr Koopman (Kohnstamm Instituut)
Pauline van Eck (Oberon)
Anke de Boer (Rijksuniversiteit Groningen)
M.m.v. Marjolein Bomhof (Oberon)
Rianne Exalto (Oberon)
Gert de Graaf (Stichting Downsyndroom)
Guuske Ledoux (Kohnstamm Instituut)

Koopman, P.N.J., Eck, P. van, & Boer, A. de.
M.m.v. Bomhof, M., Exalto, R., Graaf, G. de, Ledoux, G.
Kinderen met Downsyndroom in het onderwijs. Periode 2008/09 – 2017/18.
Utrecht: Oberon, Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
(Rapport 997, projectnummer 20689.13)

Dit is publicatie nr. 42 in de reeks Evaluatie Passend Onderwijs.

ISBN:978-94-6321-060-7

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No parts of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means without prior written permission of the author and the publisher holding the copyrights of the published articles.

Uitgave en verspreiding:
Kohnstamm Instituut
Roetersstraat 11, Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam
Tel. 020-525 1226
www.kohnstamminstituut.uva.nl
© Copyright Kohnstamm Instituut, 2018

Deze publicatie maakt deel uit van het door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek gefinancierde onderzoeksprogramma Evaluatie Passend Onderwijs (2014-2020).

NRO-projectnummer: 405-15-750

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting	2
1. Inleiding	7
1.1 Achtergrond en doelstelling	7
1.2 Onderzoeksvragen	7
1.3 Leeswijzer	8
Deel 1 De schoolloopbaan in het primair onderwijs en de overgang naar het voortgezet onderwijs	9
2. Onderzoeksopzet en analysebestand	11
2.1 Onderzoeksopzet	11
2.2 Perined	11
2.3 De koppeling van Perined aan de onderzoeksbestanden van het CBS	12
3. De schoolloopbanen	15
3.1 De start in het primair onderwijs	15
3.2 Gedurende het primair onderwijs	17
3.3 De overstap na het primair onderwijs	19
3.4 De onderwijsloopbanen van een cohort leerlingen met Downsyndroom	20
4. Conclusies deel 1	23
Deel 2 Ervaringen en wensen van ouders met betrekking tot huidige onderwijssituatie, schoolkeuze en toelating	24
5. Onderzoeksopzet	25
6. Huidige onderwijssituatie	27
6.1 Huidige onderwijssituatie	27
6.2 Tevredenheid over onderwijs	29
6.3 Budget voor extra ondersteuning	33
6.4 Specifieke begeleiding en inzet deskundigen	34
6.5 Sociale participatie en welbevinden	35

7. Schoolkeuze en toelating.....	37
7.1 Schoolkeuze basisschoolperiode.....	37
7.2 Toelating tot een basisschool.....	38
7.3 Overstap tijdens basisschoolperiode.....	39
7.4 Overgang naar voortgezet onderwijs.....	40
7.5 Tevredenheid schoolkeuzeproces.....	41
7.6 Ondersteuning bij schoolkeuze.....	42
7.7 Aanvulling vanuit open antwoorden en groepsgesprek	43
8. Conclusies deel 2	45
A. Huidige onderwijssituatie	45
B. Schoolkeuze en toelating.....	46
C. Ontwikkelingen sinds de invoering van passend onderwijs.....	48
9. Slothoofdstuk	49
Literatuur.....	53
Bijlage 1 Tabellen bij deel 1, de schoolloopbanen	55
Bijlage 2 Achtergrondkenmerken bij deel 2.....	59
Bijlage 3 Aanvullende figuren bij deel 2	62
A. Huidige onderwijssituatie	62
B. Schoolkeuze en toelating.....	66
Bijlage 4 Onderzoeksopzet (deel 2)	72

Voorwoord

Op 1 augustus 2014 is de Wet passend onderwijs ingevoerd. Het doel van deze wet is het realiseren van een passende onderwijsplek voor ieder kind. De implementatie van passend onderwijs is een complexe interventie en bestrijkt enkele jaren. Om ontwikkelingen te kunnen volgen en na te gaan wat de impact van passend onderwijs is, laat het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek een landelijk, meerjarig onderzoeksprogramma uitvoeren. Het onderzoek gepresenteerd in dit rapport gaat over leerlingen met Downsyndroom en passend onderwijs, en maakt deel van uit van het landelijke evaluatieprogramma passend onderwijs. Het betreft een ad-hoc onderzoek dat uitgevoerd is op verzoek van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Aan dit onderzoek hebben veel ouders en verzorgers van een kind met Downsyndroom meegewerkt. We willen hen hier graag voor bedanken. Ook zijn we de Stichting Downsyndroom dank verschuldigd voor het delen van hun jarenlange ervaring met de doelgroep en hun bijdrage aan dit onderzoek.

Samenvatting

In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek dat onderdeel is van het landelijke evaluatieprogramma passend onderwijs. Dit evaluatieprogramma wordt gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). Het betreft een onderzoek dat uitgevoerd is op verzoek van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en is uitgevoerd in samenwerking met Stichting Downsyndroom (SDS). Het doel van dit onderzoek is duidelijkheid te geven over de positie van kinderen met Downsyndroom in de periode van het primair onderwijs en de overgang naar het voorgezet onderwijs, voor en na passend onderwijs.

Veel leerlingen met Downsyndroom gaan naar het speciaal onderwijs, maar er is ook een deel dat voor kortere of langere tijd regulier onderwijs volgt. Sinds enige tijd ontvangt het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap signalen dat het sinds de invoering van passend onderwijs moeilijker zou zijn om leerlingen met Downsyndroom in het regulier onderwijs te plaatsen of te houden. Scholen zouden terughoudender worden in de opname van deze leerlingen omdat zij de belasting voor de leraar en de klas te groot vinden. Hierover zijn vragen gesteld in de Tweede Kamer¹ en daarop is toegezegd dat dit onderwerp nader onderzocht zou worden².

Sinds de invoering van passend onderwijs kunnen er voor de samenwerkingsverbanden financiële redenen zijn om leerlingen met Downsyndroom minder vaak in het speciaal onderwijs te plaatsen, omdat regulier onderwijs goedkoper is. Ook om inhoudelijke redenen zou verwacht kunnen worden dat vanwege passend onderwijs meer leerlingen met Downsyndroom naar het regulier onderwijs gaan of daar blijven, omdat het immers de bedoeling is van passend onderwijs om zoveel mogelijk leerlingen de mogelijkheid te geven thuisnabij onderwijs te volgen. Maar er is ook een beweging in andere richting denkbaar (dus juist minder vaak plaatsing van leerlingen met Downsyndroom in het regulier onderwijs), bijvoorbeeld als reguliere scholen preciezer gaan afbakenen voor welke leerlingen ze wel en niet een passend aanbod hebben en daarbij deze groep leerlingen uitsluiten vanwege de verwachte belasting. Hier tussendoor spelen de wensen van de ouders een rol. Sommige ouders willen graag dat hun kind naar speciaal onderwijs gaat, andere ouders willen dat juist liever niet. In dit onderzoek beschrijven we de uitkomsten van dit krachtenveld sinds de invoering van passend onderwijs, en maken we een vergelijking met de periode van voor de invoering.

Hiervoor zijn ten eerste met behulp van bestaande data de schoolloopbanen van leerlingen met Downsyndroom in het primair onderwijs bestudeerd. Specifiek is gekeken of de invoering van passend onderwijs hierbij zichtbaar is.

Verder zijn de ervaringen en wensen van ouders van een kind met Downsyndroom in kaart gebracht wat betreft hun huidige onderwijssituatie, schoolkeuze en toelating. Voor dit deel is een vragenlijst afgenomen onder ouders van een kind met Downsyndroom (N= 439). Daarnaast is er

¹ http://www.downsyndroom.nl/download/archief/onderwijs/Tweede-Kamer_8e_voortgangsrapportage.pdf

² Zie www.evaluatiepassendonderwijs.nl voor meer informatie over het onderzoeksprogramma.

een groepsgesprek met ouders gevoerd (N= 11) om diepere informatie te verkrijgen over de schoolkeuze en toelating.

De schoolloopbanen van leerlingen met Downsyndroom in het primair onderwijs

De aanmelding bij de start in het primair onderwijs

Van de kinderen van een geboortecohort gaat 7,1% niet naar school. Het geboortjaar 2008 is hierin een eenmalige uitschieter, met 15,1%. Een verband met passend onderwijs kan niet worden gelegd.

Van de kinderen met Downsyndroom die wel naar school gaan start in de schooljaren tot en met 2017/18 62,0% op 4-jarige leeftijd in het primair onderwijs (regulier of speciaal), 20,5% start op 5-jarige leeftijd, 17,4% op 6-jarige leeftijd of later.

In schooljaar 2014/15 is er een sterke toeloop van 4-jarigen. Dit is een eenmalig fenomeen gebleken, dat zich de jaren daarna niet heeft herhaald, en waarvan wij ook geen verband kunnen bedenken met de invoering van passend onderwijs in dat jaar. In schooljaar 2016/17 is er juist een sterke afname in het aantal 4-jarigen dat zich aanmeldt. Ook dit blijkt een eenmalig fenomeen, dat zich de jaren daarna niet heeft herhaald, en dat derhalve ook niet met passend onderwijs in verband kan worden gebracht.

Noch met betrekking tot het aantal aanmeldingen, noch met betrekking tot de instroomleeftijd, noch met betrekking tot het aantal kinderen dat niet naar school gaat is er een verband te zien met de invoering van passend onderwijs in 2014/15.

Start in regulier of speciaal onderwijs

Van de leerlingen die op 4- of 5-jarige leeftijd naar school gaan, start gemiddeld 62,1% in het reguliere basisonderwijs. De overige leerlingen gaan naar speciaal onderwijs. Slechts een enkele leerling met Downsyndroom gaat naar het speciaal basisonderwijs (sbo).

De invoering van passend onderwijs in 2014/15 laat in dit patroon geen verandering zien. De veronderstelling dat scholen voor regulier onderwijs sinds passend onderwijs terughoudender zouden zijn bij het aannemen van leerlingen met Down syndroom zien we dus niet bevestigd.

De overstap tijdens de basisschoolperiode

Wisseling van schooltype vindt vrijwel alleen plaats van regulier naar speciaal onderwijs, en dus vrijwel niet andersom. Gemiddeld gaat per schooljaar 11,8% van de leerlingen vanuit regulier naar speciaal onderwijs. Sinds de invoering van passend onderwijs in 2014/15 is deze doorstroom met 1,6% gedaald, van 12,6% naar 11,0%.

Het is dus ook niet zo dat na de invoering van passend onderwijs scholen voor regulier onderwijs leerlingen met Down syndroom vaker of vroeger tussentijds doorverwijzen naar het speciaal onderwijs. Deze leerlingen blijven juist wat vaker in het regulier onderwijs, al is het verschil klein.

De overstap van primair naar voortgezet en voortgezet speciaal onderwijs

De meeste leerlingen met Downsyndroom (81%) verlaten het primair onderwijs vanuit het speciaal onderwijs; de overige leerlingen verlaten het primair onderwijs vanuit regulier onderwijs (18%). Bijna een vijfde van de leerlingen maakt de reguliere basisschool dus helemaal af.

Vanuit het speciaal onderwijs gaat 97% van de leerlingen naar het voortgezet speciaal onderwijs. Vanuit het regulier basisonderwijs gaan ook de meesten naar het voortgezet speciaal onderwijs (84%); de overige leerlingen gaan naar het regulier voortgezet onderwijs (14%), praktijkonderwijs of vmbo-b of -k, of worden niet in vervolgonderwijs teruggevonden (3%).

De ervaringen en wensen van ouders

Huidige onderwijssituatie

Ook de resultaten van het vragenlijstonderzoek laten zien dat een groot deel van de kinderen met Downsyndroom start op een reguliere basisschool. Het opleidingsniveau van ouders hangt samen met het onderwijstype waar het kind is *gestart*. Als ten minste één van de ouders hoogopgeleid is, start het kind vaker in het regulier onderwijs (80%) dan als beide ouders laagopgeleid zijn (65%). Uitkomsten van onderzoek door de SDS in 2009 en 2014 laten een overeenkomstig beeld zien. Ouders kiezen voor regulier onderwijs omdat ze vinden dat hun kind daar het meeste kan leren en het beste wordt voorbereid op een plek in de maatschappij. Ouders die bewust hebben gekozen voor het speciaal onderwijs, hebben dit gedaan vanwege de benodigde expertise en voorzieningen voor hun kind.

Over het algemeen zijn ouders tevreden over het onderwijs dat hun kind krijgt. Ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn iets minder tevreden dan ouders van kinderen in het reguliere basisonderwijs en speciaal onderwijs. Het gaat dan om de informatievoorziening door de school, de relatie met de school, maar ook over de ontwikkeling van hun kind. Zo vinden ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs dat er meer aandacht nodig is voor de cognitieve ontwikkeling van hun kind, en vindt een kwart van de ouders dat hun kind geen passend onderwijsaanbod krijgt.

Het merendeel van de kinderen krijgt specifieke begeleiding op school, die vaak wordt gegeven door deskundigen binnen de school, een externe deskundige of door het samenwerkingsverband. De begeleiding richt zich over het algemeen op schoolse, cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden. Hoewel een groot deel (de helft) van de ouders zelf ook nog deskundigen inschakelen, zijn ouders tevreden over de inzet van deskundigen op school. Ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs zijn het meest tevreden.

Er is weinig verschil in tevredenheid tussen ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs en ouders van kinderen in het speciaal onderwijs. Een uitzondering is de mate waarin ouders gemakkelijk informatie kunnen vinden over de aanpak van de school m.b.t. kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Ouders met kinderen in het speciaal onderwijs zijn vaker (zeer) tevreden hierover (31%) dan ouders met kinderen in het regulier basisonderwijs (12%). Ouders met kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn vaker (zeer) ontevreden (23%) in vergelijking met ouders met kinderen in het speciaal onderwijs (6%).

Ouders oordelen over het algemeen zeer positief over het welbevinden van hun kind, waarbij ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs het meest positief zijn. Het merendeel van de ouders geeft aan dat hun kind goed geïntegreerd is op school. Ruim de helft van de kinderen heeft een wederkerige vriendschap. Dit geldt iets vaker voor kinderen in het regulier basisonderwijs dan

voor kinderen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Deel uitmaken van een vriendengroep komt in elk onderwijstype minder vaak voor.

Schoolkeuze en toelating

De meeste ouders van kinderen met Downsyndroom vinden een reguliere basisschool het meest geschikte onderwijstype binnen de bestaande onderwijsmogelijkheden. Ouders die kiezen voor het (voortgezet) speciaal onderwijs vinden vaker dat hier de juiste expertise zit, in vergelijking met ouders die kiezen voor het reguliere onderwijs.

Een klein deel van de kinderen is, toen het voor het eerst naar school ging, niet naar het type onderwijs gegaan dat de ouders het meest geschikt vonden. Het gaat vooral om ouders die regulier basisonderwijs hadden gewenst. Bijna 40% van de ouders van wie het kind wél naar het voorkeurstype onderwijs is gegaan toen het voor het eerst naar school ging, heeft niet het gevoel gehad dat zij kon kiezen uit verschillende scholen. Meest genoemde redenen zijn dat andere scholen aangaven onvoldoende toegerust personeel te hebben om een kind met Downsyndroom aan te kunnen nemen. Ook voelden veel van deze ouders zich niet welkom op een andere school. Bijna de helft van de kinderen zit, ten tijde van het onderzoek, nog steeds op de school waar hij/zij is gestart. Overstap naar een andere school komt ook voor, en vindt plaats op zowel het initiatief van ouders alsook op dat van de school. Volgens ouders speelde bij de overstap van regulier naar speciaal onderwijs een gebrek aan expertise van reguliere school en/of de leraar een grote rol. Andere veel genoemde redenen hadden te maken met de cognitieve vermogens en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind: voortzetting in regulier onderwijs was niet langer haalbaar en de nieuwe school had op dit terrein meer te bieden.

Na de basisschoolperiode stromen de meeste kinderen door naar voortgezet speciaal onderwijs (cluster 3). Als er geen keuze was uit verschillende scholen, was dat meestal omdat andere scholen te ver weg waren en leerlingenvervoer niet vergoed zou worden.

Tijdens het schoolkeuzeproces zoeken ouders ondersteuning bij andere ouders met een kind met Downsyndroom, bij de basisschool, het samenwerkingsverband passend onderwijs of een ambulant/ individuele begeleider. Als verbeterpunten m.b.t. de ondersteuning in de schoolkeuze geven ouders aan dat er meer voorlichtingsmogelijkheden zouden moeten komen, en dat deze in een vroeg stadium beschikbaar moeten zijn. Ook vinden ouders dat scholen zich meer zouden moeten verdiepen in de mogelijkheden van het kind. Een belemmering in de schoolkeuze is de vergoeding van het leerlingenvervoer, waarbij ouders aangeven dat de school die vergoed wordt niet altijd de meest geschikte is. Enkele ouders die aanwezig waren bij het groepsgesprek en ervaring hadden met de situatie voor de invoering van passend onderwijs, vonden dat het rugzakje meer duidelijkheid gaf over (de inzet van) het beschikbare budget voor extra ondersteuning. Sommige ouders merken op dat andere ouders van een kind met Downsyndroom in een andere gemeente of binnen een ander samenwerkingsverband passend onderwijs soms meer voor elkaar krijgen wat betreft het aantal uren extra ondersteuning.

Sinds de invoering van passend onderwijs hebben de scholen een zorgplicht om een leerling op de juiste school geplaatst te krijgen, de eigen of een andere school. In de beantwoording van de vragen is niet altijd even goed te onderscheiden of de ervaringen op dit punt de situatie voor of na passend onderwijs betreffen, maar over het geheel genomen geven weinig ouders aan van het kastje naar de muur gestuurd te worden. Wel bevinden ouders en kinderen zich in een kwetsbare positie. Sommige ouders ervaren weinig keuzemogelijkheden als het gaat om het vinden van een

geschikte school voor hun kind. Ook gaven enkele ouders aan voor de opvang van hun kind in het reguliere onderwijs afhankelijk te zijn van de toevallig aanwezig expertise die het al dan niet mogelijk maakt om hun kind op een reguliere school geplaatst te krijgen of te houden.

Afsluitend

De aanleiding voor het onderzoek was onduidelijkheid over de positie in het onderwijs van kinderen met Downsyndroom. Voor de signalen dat het sinds de invoering van passend onderwijs moeilijker zou zijn om leerlingen met Downsyndroom in het regulier onderwijs te plaatsen of te houden zijn geen aanwijzingen gevonden, kinderen met Downsyndroom gaan niet vaker naar het speciaal onderwijs en zij blijven niet minder lang in het regulier onderwijs. Voor zover de invoering van passend onderwijs wel zichtbaar is, is dat de kinderen langer in het regulier onderwijs blijven, contrair aan de signalen.

Wat betreft de tevredenheid van ouders komt uit de onderzoeksresultaten ongeveer hetzelfde beeld naar voren als uit onderzoek dat eerder is uitgevoerd door de Stichting Downsyndroom in de periode 2006-2014. Ook toen waren in het algemeen de ouders tevreden, zowel de ouders met een kind in het regulier onderwijs als de ouders met een kind in het speciaal onderwijs. Hierin is de laatste jaren, na de invoering van passend onderwijs, geen verandering opgetreden.

Dat wil niet zeggen dat er geen verbetering mogelijk is. Zowel in eerder onderzoek van de SDS als in het huidige onderzoek is gevonden dat ouders van leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs in het algemeen minder positief zijn dan de ouders met een kind in de andere schooltypen. De invoering van passend onderwijs heeft hierin geen verandering gebracht.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond en doelstelling

Veel leerlingen met Downsyndroom gaan naar het speciaal onderwijs, maar er is ook een deel dat voor kortere of langere tijd regulier onderwijs volgt. Sinds enige tijd ontvangt het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap signalen dat het sinds de invoering van passend onderwijs moeilijker zou zijn om leerlingen met Downsyndroom in het regulier onderwijs te plaatsen of te houden. Scholen zouden terughoudender worden in de opname van deze leerlingen omdat zij de belasting voor de leraar en de klas te groot vinden. Hierover zijn vragen gesteld in de Tweede Kamer³ en daarop is toegezegd dat dit onderwerp nader onderzocht zou worden, als onderdeel van het landelijke evaluatieprogramma passend onderwijs⁴.

Om na te gaan of er sinds de invoering van passend onderwijs daadwerkelijk veranderingen optreden in de positie van leerlingen met Downsyndroom in het onderwijs, is informatie nodig over de trends in deelname van deze leerlingen aan de verschillende vormen van onderwijs. Daarnaast is het van belang meer te weten over ervaringen en wensen van ouders of verzorgers van een kind met Downsyndroom wat betreft schoolkeuze en onderwijsaanbod. Het doel van dit onderzoek is om deze verschillende aspecten in beeld te brengen, zodat meer duidelijkheid ontstaat over de positie van de leerling met Downsyndroom, eventuele veranderingen daarin sinds de afgelopen jaren en ervaringen van ouders.

1.2 Onderzoeksvragen

Het onderzoek naar leerlingen met Downsyndroom en passend onderwijs bestaat uit twee delen:

- Deel 1: een kwantitatief onderzoek naar de onderwijsdeelname en feitelijke schoolloopbanen van leerlingen met Downsyndroom;
- Deel 2: een vragenlijstonderzoek naar wensen en ervaringen van ouders/verzorgers⁵ van kinderen met Downsyndroom.

Onderzoeksvragen deel 1

1. Welke ontwikkelingen zijn er in het aantal leerlingen met Downsyndroom dat naar regulier of naar speciaal onderwijs gaat, of dat geen onderwijs volgt?
2. In hoeverre stappen leerlingen met Downsyndroom in deze periode over van regulier naar speciaal onderwijs, of stappen uit het onderwijs?
3. Is er bij de eerste twee vragen sprake van een trendbreuk vanaf de invoering van passend onderwijs in 2014?
4. Hoe verlopen de onderwijsloopbanen van een cohort leerlingen met Downsyndroom,

³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31497-201.html>

⁴ Zie www.evaluatiepassendonderwijs.nl voor meer informatie over het onderzoeksprogramma.

⁵ Omwille van de leesbaarheid worden ouders en verzorgers van kinderen met Downsyndroom in het overige deel van de rapportage aangeduid met 'ouders'.

in termen van:

- het aandeel leerlingen dat al of niet onderwijs volgt;
- het instroommoment in het reguliere basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, of speciaal onderwijs;
- de verblijfsduur in het reguliere en het speciaal (basis)onderwijs;
- de leerlingstromen tussen regulier en speciaal (basis)onderwijs;
- het uitstroomniveau en de startpositie in het voortgezet onderwijs?

Onderzoeksvragen deel 2

A. *Huidige onderwijssituatie*

1. Gaat het kind naar school en zo ja, naar welk type onderwijs?
2. Zijn ouders tevreden over het onderwijs dat het kind krijgt, als het gaat om:
 - a) het onderwijstype waar in het kind zich bevindt;
 - b) de informatievoorziening door de school;
 - c) de relatie met school;
 - d) het ondersteuningsaanbod en de aandacht voor de ontwikkeling van het kind.Ad d) Zijn er verbeterpunten?
3. Wordt er volgens ouders een budget voor extra ondersteuning ingezet?
4. Is er volgens ouders specifieke begeleiding /inzet van deskundigen?
5. Hoe beoordelen ouders de sociale participatie van hun kind op school?
6. Hoe beoordelen ouders het welbevinden van hun kind op school?

B. *Schoolkeuze en toelating*

7. Wat zijn de ervaringen en wensen van ouders met betrekking tot schoolkeuze en toelating?
 - a) Welk type onderwijs vonden zij het meest geschikt toen hun kind voor het eerst naar school ging?
 - b) In hoeverre is de schoolkeuze van ouders gehonoreerd?
 - c) Hoe beoordelen ouders de mate van vrijheid in schoolkeuze?
 - d) Welke ondersteuning krijgen ouders bij schoolkeuze? Zijn er verbeterpunten?

C. *Ontwikkelingen sinds de invoering van passend onderwijs*

8. Welke ontwikkeling is er in de ervaringen en wensen van ouders sinds de invoering van passend onderwijs?

1.3 Leeswijzer

Uitkomsten van deel 1, het onderzoek naar onderwijsloopbanen, worden in hoofdstukken 2, 3 en 4 beschreven. De hoofdstukken 5, 6, 7 en 8 geven de resultaten van deel 2, over de ervaringen en wensen van ouders weer. Hoofdstuk 9 bevat een slotbeschouwing.

Deel 1 De schoolloopbaan in het primair onderwijs en de overgang naar het voortgezet onderwijs

2. Onderzoeksopzet en analysebestand

2.1 Onderzoeksopzet

Tot aan de invoering van passend onderwijs werden leerlingen in het speciaal onderwijs of leerlingen met een rugzakje *geïndiceerd* en in de onderwijsbestanden van DUO/CBS geregistreerd. Hierbij was ook een categorie ‘Downsyndroom’ voorhanden, maar deze is niet vaak gebruikt. Tot nu toe zijn de schoolloopbanen van kinderen met Downsyndroom nog nooit grootschalig onderzocht, omdat de bestaande data in de onderwijsregisters het niet mogelijk maakten om deze specifieke groep te identificeren. Voor het eerst is nu gebruikt gemaakt van data uit een onderwijsexterne bron, namelijk Perined. Perined registreert gegevens rond de geboortezorg van vier beroepsverenigingen.⁶ Het leveren van de geboortegegevens aan Perined is niet verplicht. In de database van Perined wordt onder andere *trisomie21* geregistreerd, de medische aanduiding voor het hebben van een extra chromosoom 21. Personen met Downsyndroom hebben zo’n extra chromosoom. Perined heeft haar gegevens voor dit onderzoek ter beschikking gesteld. Met de gegevens van Perined kunnen de leerlingen met Downsyndroom in de onderwijsbestanden van DUO/CBS worden gevonden en kunnen hun schoolloopbanen worden geanalyseerd.

2.2 Perined

Van Perined hebben we de gegevens ontvangen van kinderen met Downsyndroom vanaf het geboortjaar 2000. Het gaat om de gegevens van 3074 geboren, jaarlijks gemiddeld 205 kinderen. In Tabel B1-1 in de bijlage vergelijken we dit aantal met het geschatte aantal kinderen met Downsyndroom in Nederland⁷.

Het aantal kinderen met Downsyndroom ligt volgens De Graaf (2017) hoger⁸, met name in de geboortejaren 2000 tot en met 2009. Vanaf de geboortejaren 2000-2006 dekt de database van Perined 72% van de populatie, in de geboortejaren 2007-2009 84%, en vanaf geboortjaar 2010 is de database tamelijk compleet, met 93% van de populatie. Onderzoek naar de oorzaken van deze verschillen tussen geboortejaren valt buiten het bestek van dit onderzoek⁹. Waardoor het verschil

⁶ In Perined werken de volgende beroepsorganisaties, die zich bezighouden met de geboortezorg samen: KNOV (Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen), LHV (Landelijke Huisartsen Vereniging) waaronder ook de verloskundig actieve huisartsen (verenigd in de VVAH), NVOG (Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie), NVK (Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde) en NVVP (Nederlandse Vereniging voor Pathologie). <https://www.perined.nl/>

⁷ De Graaf et al. (2017).

⁸ Voor de aantallen kinderen met Downsyndroom baseren De Graaf et al. (2017) zich mede op de cytogenetische centra in Nederland. Van alle kinderen waarbij gedacht wordt aan Downsyndroom wordt door deze centra onderzocht of dit het geval is, en daarmee zouden deze centra over een complete dataset van kinderen met Downsyndroom beschikken. Vooral tot en met geboortjaar 2009 lijkt deze bron een completer beeld te hebben van kinderen met Downsyndroom dan de database van Perined. In een eventueel vervolgonderzoek naar Downsyndroom, waarbij een compleet beeld van ook oudere cohorten gewenst is, zijn de cytogenetische centra mogelijk een goede bron.

⁹ Een daling van het aantal kinderen met Downsyndroom dat wordt geboren hangt in ieder geval samen met de daling van het totaal aantal geboortes en de toename van het aantal prenataal gediagnosticeerde vruchten met trisomie21 en de daarop meestal volgende abortus. Dat het aantal geboren kinderen met Downsyndroom steeds dichterbij het geschatte aantal

ook moge worden veroorzaakt, we hebben geen reden om aan te nemen dat er bij de registratie in Perined selectief wordt geregistreerd.¹⁰ We gaan er in dit onderzoek daarom van uit dat we met de database van Perined de gegevens hebben van het overgrote deel van de DS populatie, dat deze representatief is voor de populatie in Nederland en dat hiermee een representatief beeld kan worden verkregen van de schoolloopbanen van leerlingen met Downsyndroom.

2.3 De koppeling van Perined aan de onderzoeksbestanden van het CBS

Het CBS heeft de personen in het bestand van Perined gekoppeld met de personen in de Basisregistratie Personen (BRP¹¹), waarmee de leerlingen ook gevonden kunnen worden in de onderwijsbestanden. In *Tabel B1-3* in de bijlage geven we de resultaten van deze koppeling.

Correctie onterechte kinderen met Downsyndroom

De oudste kinderen met Downsyndroom uit het analysebestand zijn geboren in 2000. De onderwijsgegevens voor het voortgezet onderwijs zijn verwerkt tot en met 2016/17. Van 793 leerlingen van ongeveer zes geboortecohorten, van 2000 tot en met 2006 is de overstap po-vo bekend.

Van deze 793 leerlingen zijn er 50 die volgens het gekoppelde Perined-CBS-bestand vanuit regulier of speciaal basisonderwijs naar het regulier voortgezet onderwijs gaan, Dit betreft in 9 gevallen naar het praktijkonderwijs, en in 12 gevallen vmbo-b of -k. De bestemming praktijkonderwijs of vmbo- b of misschien ook vmbo-k is voor leerlingen met Downsyndroom niet onmogelijk. Maar de overige 29 leerlingen zouden volgens het bestand naar een brugklas avo, vmbo-t, havo of vwo zijn gegaan. Dat een leerling met Downsyndroom naar vmbo-t of hoger zou kunnen is zeer onwaarschijnlijk¹². Onze conclusie is daarom dat deze 29 leerlingen in de database van Perined onterecht als kind met Downsyndroom zijn aangemerkt. Op een totaal van 793 leerlingen vormen 29 leerlingen een aandeel van 3,7%.

Alleen van de kinderen die geboren zijn tussen ongeveer 2000 en 2006 is de overstap naar het voortgezet onderwijs bekend. Alleen van deze kinderen zou dus op individueel niveau kunnen worden vastgesteld van wie het onaannemelijk is dat het een kind met Downsyndroom is. Van de kinderen die na 2006 zijn geboren zou dat niet op individueel niveau worden gecorrigeerd, omdat zij de overstap naar het voortgezet onderwijs nog niet hebben gemaakt. We hebben er voor gekozen alle uitkomsten te corrigeren voor onterechte leerlingen met Downsyndroom. We gaan er voor deze correctie van uit dat onterechte leerlingen met Downsyndroom bij de start allemaal naar het regulier basisonderwijs zijn gegaan, dat van deze leerlingen tussentijds niemand naar het speciaal onderwijs is gegaan, en dat geen van hen naar het vso is gegaan. De correctie hebben we uitgevoerd door het totaal van een leeftijdscohort te verminderen met 3,7%, en dit percentage te verrekenen met alleen het aantal leerlingen in regulier basisonderwijs. Bijvoorbeeld, als er van de 100 leerlingen 63 naar het regulier onderwijs gaan (bao) gaan, en 37 naar het speciaal onderwijs (so), hebben we het totaal van 100 verlaagd met 3,7%, in dit geval 3,7 leerlingen, en het aantal van

komt, kan ook worden veroorzaakt door een steeds vollediger registratie van Perined of dat de betreffende professionals gaandeweg steeds beter zijn registreren.

¹⁰ Een eventuele selectie, die van invloed zou kunnen zijn op de representativiteit van de database van Perined zou gezocht moeten worden in ouders die buiten het werkveld of het blikveld vallen van de vier beroepsverenigingen van Perined.

¹¹ De voormalige Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), tot augustus 2015.

¹² Bij de Stichting Downsyndroom zijn geen voorbeelden bekend dat leerlingen naar havo of vwo zijn gegaan. Wel een enkeling die het vo in praktijkonderwijs, vmbo-b of vmbo-k is gestart.

63 leerlingen verminderd met die 3,7 leerlingen. Afgerond zijn er dan in totaal 96 leerlingen, waarvan er 59 naar het basisonderwijs gaan, en 37 naar het vmbo.

De tabellen van het deel over de schoolloopbanen zijn gecorrigeerd voor 3,7% onterechte leerlingen met Downsyndroom. In het cohortonderzoek zijn wel op individueel niveau de onterechte leerlingen niet meegenomen.

3. De schoolloopbanen

3.1 De start in het primair onderwijs

Kinderen die niet bij een school in het primair onderwijs staan ingeschreven

In deze paragraaf gaan we na in hoeverre er in de afgelopen jaren ontwikkelingen zijn in het aantal kinderen met Downsyndroom dat niet in het primair onderwijs staat ingeschreven.

Hiervoor gebruiken we de onderwijsbestanden die via het CBS beschikbaar worden gesteld. De onderwijsgegevens van het primair onderwijs zijn beschikbaar vanaf schooljaar 2008/09 tot en met 2017/18. Van de oudere en jongere geboortecohorten is daarom maar een deel van de schoolloopbanen beschikbaar. Van de oudste geboortecohorten ontbreken de eerste schooljaren, van de jongere geboortecohorten ontbreken nog de komende schooljaren. Er tussenin zit één geboortecohort met een volledige schoolloopbaan in het primair onderwijs, inclusief de afsluiting hiervan en inclusief de overgang naar vervolgonderwijs.

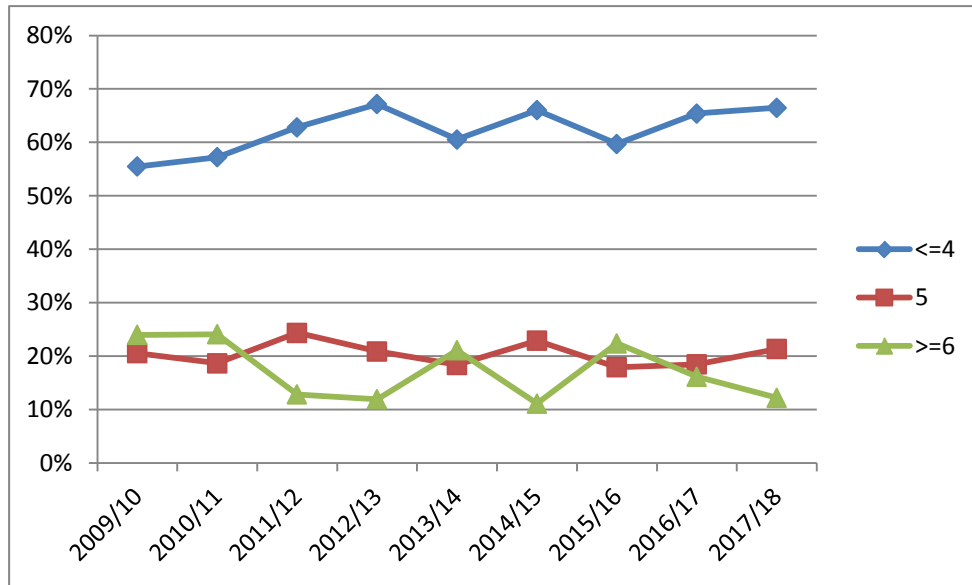
Tabel 3-1 Kinderen die wel/niet bij een school voor primair onderwijs staan ingeschreven

jaar geboren	ingeschreven in primair onderwijs				totaal (100 %)
	nee		ja		
	N	%	N	%	
2000	15	9,1%	149	90,9%	164
2001	12	7,3%	153	92,7%	165
2002	9	4,7%	182	95,3%	191
2003	12	7,5%	149	92,5%	161
2004	10	6,4%	147	93,6%	157
2005	10	6,5%	144	93,5%	154
2006	13	8,1%	148	91,9%	161
2007	9	5,4%	157	94,6%	166
2008	23	15,1%	129	84,9%	152
2009	13	7,4%	162	92,6%	175
2010	16	11,0%	130	89,0%	146
2011	25	18,8%	108	81,2%	133
2012	45	26,0%	128	74,0%	173
2013	97	55,7%	77	44,3%	174
2014	147	100,0%	0	0,0%	147

Van de geboortecohorten tussen 2000 en 2010 is gemiddeld 7,1% niet ingeschreven geweest in het onderwijs. De kinderen van geboortjaar 2008 vormen een uitschieter, zij staan bovengemiddeld vaak niet bij een school ingeschreven (15,1%). Vanaf geboortjaar 2010 neemt het aandeel kinderen dat niet, of nog niet, is ingeschreven in het primair onderwijs, toe. Dit hangt uiteraard samen met hun leeftijd. De jongste geboortecohorten, vanaf 2011, zijn deels nog niet oud genoeg om ingeschreven te zijn in het onderwijs.

Het instroommoment in het primair onderwijs

In deze paragraaf gaan we na op welke leeftijd de leerlingen die naar het onderwijs gaan starten in het primair onderwijs. Er wordt nog geen onderscheid gemaakt tussen regulier en speciaal onderwijs.

Figuur 3.1 De leeftijd waarop de leerlingen met Downsyndroom instromen in het primair onderwijs. Schooljaren 2009/10-2017/18

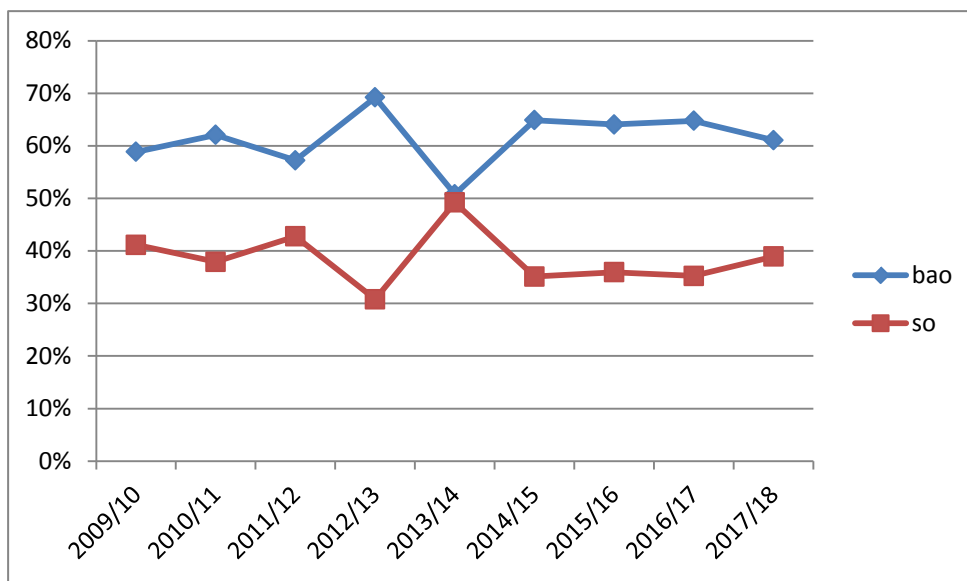
Van de leerlingen die in het primair onderwijs zijn ingestroomd starten de meesten op 4-jarige leeftijd (62,0%). 20,5% van de leerlingen start op 5-jarige leeftijd, en 17,4% op 6-jarige leeftijd of later. Vanaf 2011/12 zijn deze percentages tamelijk constant. Het jaar van invoering van passend onderwijs, 2014/15, laat geen breuk of omslag zien in de zin dat de instroomleeftijd in dat jaar of in de jaren daarna steeg.

Start in regulier basisonderwijs of speciaal onderwijs¹³

Voor deze analyse selecteren we de leerlingen die op 4- of 5 jarige leeftijd¹⁴ voor het eerst in het primair onderwijs stonden ingeschreven.

¹³ Voordat een leerling naar het speciaal basisonderwijs kan, moet hij of zij eerst zijn ingeschreven bij een reguliere basisschool. Enkele leerlingen staan in de bestanden geregistreerd als dat zij op 1 oktober van een schooljaar hun schoolloopbaan zijn gestart in het speciaal basisonderwijs. Deze leerlingen zijn gedurende het schooljaar dus eerst ingeschreven in het reguliere onderwijs, maar ten tijde van de telling op 1 oktober al naar het speciaal basisonderwijs gegaan. Deze leerlingen tellen we mee bij het regulier basisonderwijs.

¹⁴ En een enkele leerling is aan het begin van het schooljaar nog maar 3 jaar oud.

Figuur 3.2 Start in regulier of in speciaal onderwijs. 4-5 jarigen, schooljaren 2009/10-2017/18

Van de leerlingen die op 4- of 5-jarige leeftijd in het primair onderwijs starten, begint gemiddeld 62,1% in het reguliere basisonderwijs en 37,9% in het speciaal onderwijs. De keuze voor regulier of voor speciaal onderwijs is complementair, samen tellen ze op tot 100%; een toename voor de ene onderwijssoort gaat omgekeerd evenredig ten koste van de andere onderwijssoort.

In 2012/13 en 2013/14 vindt er een heftige beweging plaats, in 2012/13 gaat 30% naar het speciaal onderwijs, een jaar later is dat 47%. Zonder nader onderzoek hebben wij hiervoor geen verklaring. We concluderen dat er voor en na de invoering van passend onderwijs geen verschil is in het aantal 4- en 5-jarigen dat start in regulier of speciaal onderwijs.

3.2 Gedurende het primair onderwijs

Voor een precieze beantwoording van de vierde onderzoeksvraag gaan we een cohort 4-jarigen longitudinaal volgen door het basisonderwijs, maar met de cross-sectionele data kunnen van zes schooljaren volledige dwarsdoorsneden worden gemaakt van de onderwijsposities in het primair onderwijs van leerlingen van 4-13 jaar. Deze zes opeenvolgende dwarsdoorsneden van leerlingen in het primair onderwijs, cross-sections, geven in combinatie met het 4-jarigen cohort een compleet beeld van de schoolloopbanen¹⁵.

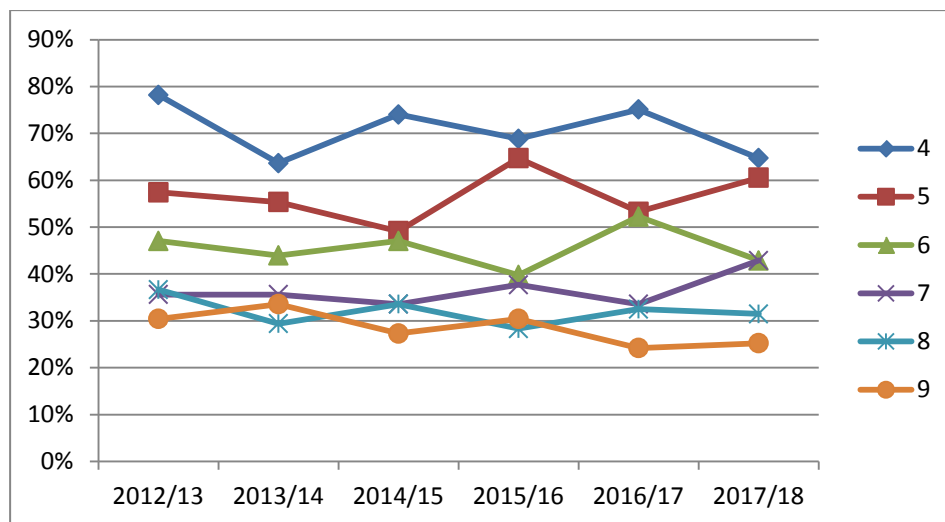
¹⁵ Een cohort geeft het meest zuivere beeld van ontwikkeling over een bepaalde periode, waarin leerlingen exact van jaar tot jaar kunnen worden gevolgd. Een nadeel is dat het lang duurt voordat er met een cohort een compleet beeld kan worden gegeven. Een serie crosssecties zet een aantal verdelingen van schooljaren naast elkaar, zonder dat er een exact verband kan worden gelegd tussen de schooljaren omdat leerlingen niet individueel kunnen worden gevolgd. Maar door ze naast elkaar te zetten worden wel trends zichtbaar.

In **Tabel 3-2** worden de cross-secties van de zes schooljaren van 2012/13 tot en met 2017/18 weergegeven. De leerlingen gaan vrijwel niet naar het speciaal basisonderwijs¹⁶, vrijwel iedereen gaat óf naar het regulier óf naar het speciaal onderwijs. In de tabel wordt alleen aangegeven welk deel van de leerlingen regulier onderwijs volgt; de overige leerlingen gaan naar het speciaal onderwijs.

Tabel 3-2 Leerlingen ingeschreven in regulier onderwijs. Percentages naar leeftijd.
Schooljaren 2012/13 - 2017/18

leeftijd	2012/13		2013/14		2014/15		2015/16		2016/17		2017/18	
	%bao	N (100%)	%bao	N (100%)	%bao	N (100%)	%bao	N (100%)	%bao	N (100%)	%bao	N (100%)
4	78%	88	64%	86	74%	98	69%	77	75%	82	65%	105
5	57%	119	55%	112	49%	118	65%	120	53%	98	61%	115
6	47%	135	44%	139	47%	118	40%	137	52%	129	43%	111
7	36%	125	36%	142	34%	144	38%	126	34%	143	43%	130
8	37%	143	29%	128	34%	143	28%	143	33%	125	31%	144
9	30%	154	34%	143	27%	124	30%	143	24%	145	25%	127
10	24%	157	26%	154	28%	143	22%	124	24%	143	21%	146
11	20%	143	22%	153	24%	148	28%	138	20%	123	21%	142
12	16%	60	17%	85	22%	76	27%	81	26%	69	31%	45
13		0		10		12		10		11		6
Totaal		1125		1150		1126		1100		1070		1071

Voor de 4-9 jarigen geven we deze informatie grafisch weer.

Figuur 3.3 Leerlingen ingeschreven in regulier onderwijs. Percentages naar leeftijd.
Schooljaren 2012/13 - 2017/18

Op basis van de gegevens van Perined zitten er in een schooljaar zitten in totaal 1070-1150 leerlingen met Downsyndroom in het primair onderwijs. Van de 4-jarigen volgt rond de 71% van de

¹⁶ Sbo-scholen hanteren als toelatingseis vaak een IQ-score boven de 55 à 60. De meeste leerlingen met Downsyndroom zitten hieronder

leerlingen regulier onderwijs. Met het toenemen van de leeftijd of van schooljaar gaan er steeds minder leerlingen naar het regulier onderwijs, en derhalve steeds meer naar het speciaal onderwijs. Aan de afstand tussen de *leeftijdslijnen* is te zien dat de uitstroom naar het speciaal onderwijs in de eerste jaren het grootst is. Van de 9-jarigen zit rond de 29% van de leerlingen nog in het regulier onderwijs, en dit aandeel daalt daarna voor de volgende leeftijdsgroepen nog licht verder.

De overstap van regulier naar speciaal onderwijs, en de overstap naar geen onderwijs

In deze paragraaf gaan we na in hoeverre leerlingen wisselen tussen regulier onderwijs en speciaal onderwijs, of dat ze het onderwijs verlaten.

Tabel 3-3 De overgangen in het primair onderwijs (regulier en speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs). Schooljaren 2008/09-2017/18

Schooljaren 2006/07-2017/18										
		naar								totaal (100%)
		bao		sbo		so		niet in onderwijs		
		N	%	N	%	N	%	N	%	
van	bao	3104	87,8	5	0,1	418	11,8	8	0,2	3535
	sbo	0	0,0	21	95,5	1	4,5	0	0,0	22
	so	9	0,2	1	0,0	4664	99,4	20	0,4	4694

In **Tabel 3-3** geven we aan naar welk onderwijstype de leerlingen gaan (per rij). In deze tabel gaat het om *overgangen*. Een leerling die acht jaar onvertraagd in het basisonderwijs zit, telt hier mee met zeven overgangen. In het basisonderwijs blijft 87,8% van de overgangen binnen het basisonderwijs, in 11,8% van de overgangen gaat een leerling van regulier naar speciaal onderwijs. In het speciaal onderwijs speelt 99,4% van de overgangen zich af binnen het speciaal onderwijs. In een enkel geval gaat een leerling naar regulier of speciaal basisonderwijs. De leerlingen die de overstap maken naar *geen onderwijs* zijn leerlingen van 10 jaar en jonger. De leerlingen van 11 jaar en ouder die geen onderwijs meer volgen, zijn meegeteld bij *de overstap ná het primair onderwijs*, die in een volgende paragraaf aan de orde komt.

Gemiddeld gaat per schooljaar 11,9% van de leerlingen vanuit het regulier naar het speciaal onderwijs, zie **Tabel B1-5**. In de periode 2009/10-2013/14 is de gemiddelde doorstroom van regulier naar speciaal onderwijs 12,6%; in de periode 2014/15-2017/18 is dat percentage 11,0%. Wat betreft de overstap tijdens de basisschoolperiode van regulier naar speciaal onderwijs concluderen we dat sinds de invoering van passend onderwijs in 2014/15 deze doorstroom gedaald is met 1,6% , van 12,6% naar 11,0%. Het signaal dat reguliere scholen leerlingen met Downsyndroom eerder naar het speciaal onderwijs doorverwijzen wordt niet bewaarheid, integendeel.

3.3 De overstap na het primair onderwijs

In deze paragraaf onderzoeken we de overstap van het primair naar het voortgezet onderwijs. De oudste kinderen met Downsyndroom uit het analysebestand zijn geboren in 2000. De onderwijsgegevens voor het voortgezet onderwijs zijn verwerkt tot en met 2016/17. Van 764 leerlingen van ongeveer zes geboortecohorten, van 2000 tot en met 2005 is de overstap po-vo bekend.

Tabel 3-4 De laatste onderwijspositie in het primair onderwijs

	N	%
Bao	140	18,3
Sbo	3	0,4
so	621	81,3
totaal (100%)	764	

De meeste leerlingen met Downsyndroom, 621 (81,3%), verlaten het primair onderwijs vanuit het speciaal onderwijs, 140 (18,3%) vanuit het regulier onderwijs. Een enkeling maakt de overstap vanuit het speciaal basisonderwijs.

Tabel 3-5 De overstap naar het voortgezet onderwijs

	vo		naar vso		niet in onderwijs		totaal (100%)
	N	%	N	%	N	%	
van bao	19	13,6	117	83,6	4	2,9	140
sbo	2	66,7	1	33,3	0	0,0	3
so	0	0,0	602	96,9	19	3,1	621
totaal	21	2,7	720	94,2	23	3,0	764

Van de leerlingen met Downsyndroom gaat 2,7% naar het voortgezet onderwijs, 94,2% naar het vso, en 3% verlaat het onderwijs,

Vanuit het speciaal onderwijs gaat 96,9% van de leerlingen naar het voortgezet speciaal onderwijs, 3,1% vinden we niet of niet direct terug in het onderwijs.

Vanuit het regulier onderwijs gaan ook de meesten naar het voortgezet speciaal onderwijs, 83,6%, de overige leerlingen, 13,6%, gaan naar het regulier voortgezet onderwijs. Enkele leerlingen vinden we niet of niet direct terug in vervolgonderwijs.

De bestemming in het voortgezet onderwijs van leerlingen bij de overstap na het primair onderwijs

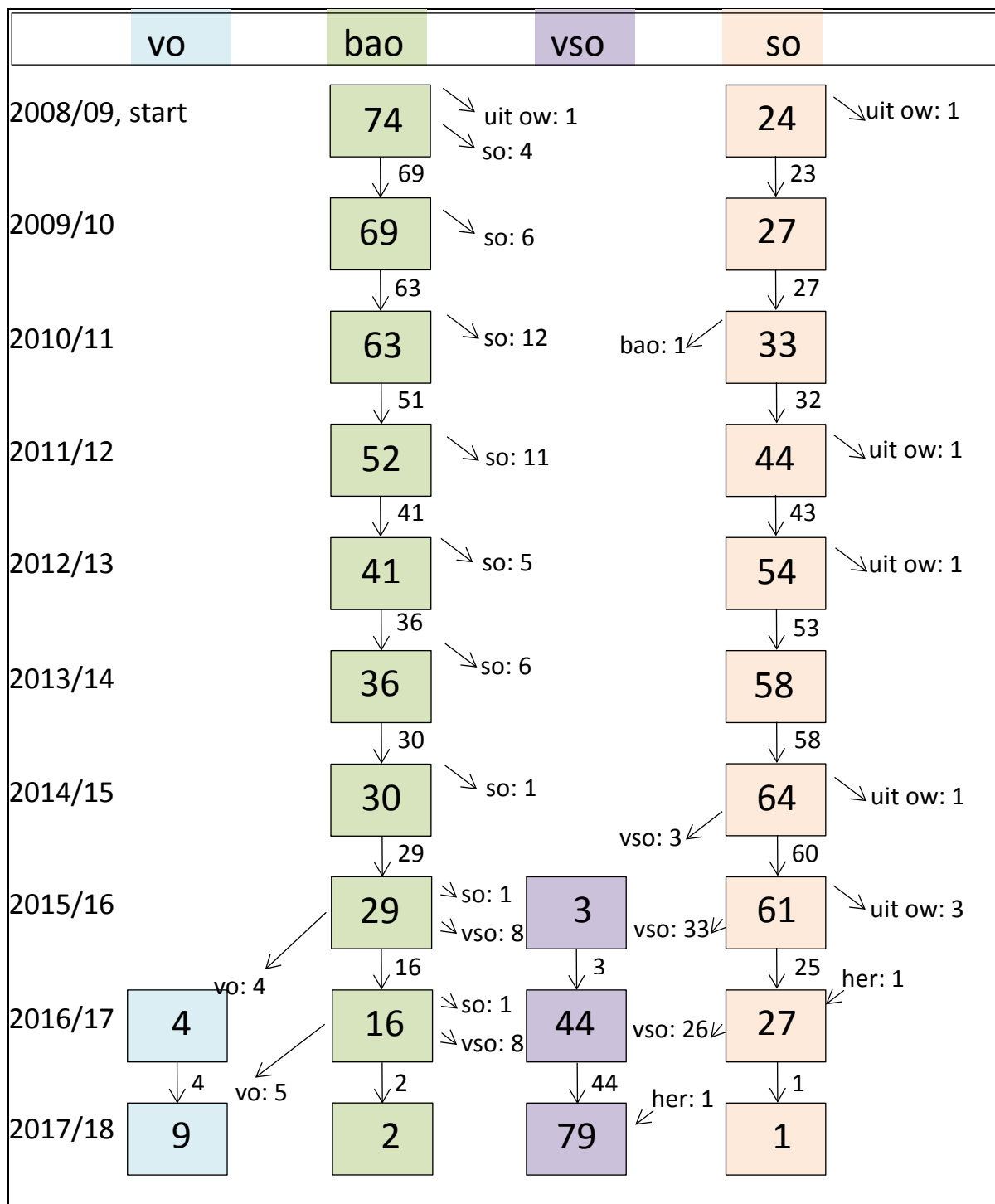
Van de 21 leerlingen die naar het regulier vo gaan, gaan er 9 naar het praktijkonderwijs en 12 naar vmbo-b of vmbo-k (waarvan 6 met lwoo).

3.4 De onderwijsloopbanen van een cohort leerlingen met Downsyndroom

Het startpunt van een cohort leerlingen met Downsyndroom leggen we bij de instroom in het primair onderwijs op 4-jarige leeftijd. Met de beschikbare gegevens kan één cohort leerlingen tot en met 2017/18 tien jaar worden gevolgd, waarna vrijwel iedereen bij de overstap na het primair onderwijs is aangekomen. Dit DS cohort 2008 bestaat uit de 98 leerlingen.

De schoolloopbanen van dit cohort zijn schematisch weergegeven in het volgende stroomschema. Figuur 3.4.

Het stroomschema laat zien hoe de loopbaan van deze cohortleerlingen verloopt. Van de 98 leerlingen van het cohort starten er 74 (75,5%) in regulier bao, de overige 24 leerlingen (24,5%) starten in het speciaal onderwijs. Als we deze uitkomst vergelijken met valt het DS-cohort 2008

Figuur 3.4 Stroomdiagram DS cohort 2008

voor een groot deel samen met de *piek* van 4-jarigen die in 2012/13 voor het eerst naar school gaan.

Van de 74 starters in het regulier basisonderwijs blijven 26 leerlingen (35,1%) tot aan de overstap naar vervolgonderwijs in het regulier onderwijs. 47 leerlingen (63,5%) stappen tijdens het primair onderwijs over van regulier naar speciaal onderwijs.

De 26 leerlingen die van begin tot eind in het regulier onderwijs zitten vormen 26,5% van het gehele cohort. De leerlingen die het regulier onderwijs voltooien vormen mogelijk een selecte groep. Dit kan het gevolg zijn van (de combinatie van) eigenschappen van de leerling, de ouders of de scholen. Mogelijk verloopt hun schoolloopbaan in het voorgezet onderwijs ook anders dan die van de overige leerlingen met Downsyndroom, maar dat viel met de beschikbare gegevens nog niet na te gaan

Eén leerling maakt de overstap van speciaal naar regulier onderwijs, acht leerlingen verlaten het onderwijs, twee daarvan keren op enig moment terug in het onderwijs.

4. Conclusies deel 1

Niet ingeschreven in het onderwijs

Van de kinderen met Downsyndroom gaat 7,1% niet naar school.

De aanmelding bij de start in het primair onderwijs

Van de kinderen met Downsyndroom start 62% op 4-jarige leeftijd in het primair onderwijs, 20% start op 5-jarige leeftijd, 17% op 6-jarige leeftijd of later.

Noch met betrekking tot het aantal aanmeldingen, noch met betrekking tot de instroomleeftijd, noch met betrekking tot het aantal kinderen dat niet naar school gaat, is er een verband te zien met de invoering van passend onderwijs in 2014/15.

Start in regulier of speciaal onderwijs

Van de leerlingen die op 4- of 5-jarige leeftijd naar school gaan, start gemiddeld 62% in het reguliere basisonderwijs, 38% start in het speciaal onderwijs. De invoering van passend onderwijs in 2014/15 laat hierin geen verandering zien.

De overstap tijdens de basisschoolperiode

Leerlingen met Downsyndroom gaan vrijwel niet naar het speciaal basisonderwijs (sbo).

18,3% van de leerlingen maakt de basisschool af. Wisselingen van schooltype vindt vrijwel alleen plaats van regulier naar speciaal onderwijs, en vrijwel niet andersom. Gemiddeld gaat per schooljaar 12% van de leerlingen vanuit regulier naar speciaal onderwijs.

Sinds de invoering van passend onderwijs in 2014/15 is de overstap van regulier naar speciaal niet gestegen, maar gedaald, van 12,6% naar 11,0%. Het signaal dat reguliere scholen leerlingen met Downsyndroom eerder naar het speciaal onderwijs doorverwijzen wordt niet bewaarheid, integendeel.

De overstap van primair naar voortgezet en voortgezet speciaal onderwijs

Vanuit het speciaal onderwijs gaat 97% van de leerlingen naar het voortgezet speciaal onderwijs.

De overige leerlingen vinden we niet of niet direct terug in het onderwijs. Vanuit het regulier basisonderwijs gaan ook de meesten naar het voortgezet speciaal onderwijs (84%); 14% van de leerlingen gaat naar het regulier voortgezet onderwijs.

De onderwijsloopbanen van een cohort leerlingen met Downsyndroom

Het DS cohort 2008 is het eerste cohort waarmee de schoolloopbanen in het primair onderwijs van de leerlingen met Downsyndroom in beeld zijn gebracht. Het geeft een mooi beeld van hoe leerlingen zijn gestart op 4-jarige leeftijd tot en met de overstap na het primair onderwijs, en van de wisselingen tussen regulier en speciaal onderwijs die zich in die tijd hebben voorgedaan.

Deel 2 Ervaringen en wensen van ouders met betrekking tot huidige onderwijssituatie, schoolkeuze en toelating

5. Onderzoeksopzet

In de periode december 2017 -januari 2018 is een digitale vragenlijst uitgezet onder ouders van kinderen met Downsyndroom in de leeftijd van 3-19 jaar die bekend zijn bij de Stichting Downsyndroom (SDS). Tevens is een oproep tot het invullen van de vragenlijst op de Facebookpagina van de SDS geplaatst. Daarnaast is een uitnodiging per e-mail verstuurd naar alle scholen voor speciaal onderwijs cluster 3, met het verzoek aan de schoolleiding om de uitnodiging door te sturen naar de ouders van een kind met Downsyndroom op school.

Van de in totaal 439 respondenten hebben er 430 de gehele vragenlijst ingevuld. De meeste respondenten hebben aangegeven dat zij de vragenlijst via de SDS hebben ontvangen (83%). Een klein deel van de respondenten heeft de vragenlijst ingevuld naar aanleiding van de oproep op Facebook (11%) of de school voor speciaal onderwijs (5%). Tot slot hebben enkele respondenten de vragenlijst op een andere manier ontvangen, bijvoorbeeld doordat deze is doorgestuurd via bekenden.

Op de verzamelde data zijn beschrijvende statistische analyses uitgevoerd, waarbij de variabelen ook zijn uitgesplitst in *tijdsperiode* waarin het kind voor het eerst naar school ging (voor, tijdens of na de invoering van passend onderwijs) en het *huidige onderwijstype* waarin het kind zich ten tijde van de afname van de vragenlijst bevindt. Waar mogelijk zijn vergelijkingen gemaakt met uitkomsten van *eerder onderzoek* van de SDS en onderzoek naar oudertevredenheid dat binnen het evaluatieprogramma passend onderwijs is uitgevoerd. Zie voor een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksopzet - Bijlage 4.

Aanvullend op de vragenlijst is in februari 2018 een groepsgesprek georganiseerd waaraan ouders van kinderen met Downsyndroom hebben deelgenomen (N= 11). De bijeenkomst gaf de mogelijkheid tot het verkrijgen en delen van meer verdiepende informatie over schoolkeuze, toelating en onderwijsaanbod. Van de bijeenkomst is een verslag gemaakt dat naar de deelnemende ouders is gestuurd ter aanvulling/verbetering. De inhoud van het verslag wordt in deze rapportage gebruikt als aanvulling, toelichting en/of duiding van uitkomsten.

Waar in dit deel uitspraken worden gedaan over significante verschillen is dat getoetst met een significantieniveau van 5%.

6. Huidige onderwijssituatie

6.1 Huidige onderwijssituatie

Niet naar school

Het merendeel (90%) van de kinderen uit het vragenlijstonderzoek heeft de leerplichtige leeftijd. Van deze 393 kinderen zitten 15 kinderen (4%) niet op school. Hiervan hebben er 13 een vrijstelling gekregen. Op één na vonden alle ouders dat de vrijstelling terecht is afgegeven. Het gaat bijvoorbeeld om kinderen met een zeer lage ontwikkelingsleeftijd en/of ernstige medische problemen.

‘Mijn zoon kan niet in een grote groep functioneren, vanwege autisme en een laag ontwikkelingsniveau. Hij functioneert op een leeftijd van 14 maanden. Hij heeft een één op één benadering nodig om tot iets te kunnen komen.’

Het percentage kinderen in de leerplichtige leeftijd dat niet op school zit, komt overeen met eerder onderzoek van de SDS in 2009 (3%) en 2014 (4%). In onderzoek van SDS uit 2006 lag dit percentage hoger, 9%. In het eerste deel, het onderzoek naar de schoolloopbanen, vonden we dat gemiddeld 7,1% van de leerlingen in de basisschoolleeftijd niet bij een school is ingeschreven. De respons in de vragenlijst is derhalve enigszins selectief, ouders van niet-schoolgaande kinderen hebben de vragenlijst minder vaak ingevuld.

Voor het eerst naar school

Een groot deel van de kinderen met Downsyndroom, is vóór de invoering van passend onderwijs voor het eerst naar school gegaan (58%). Ruim een kwart van de kinderen is ná de invoering van passend onderwijs (vanaf 2016) voor het eerst naar school gegaan of gaat binnenkort voor het eerst naar school (28%).¹⁷ De overige kinderen gingen in de overgangsjaren (2014/2015) voor het eerst naar school (14%).

Aan ouders van kinderen van vier jaar en ouder (N=392) is gevraagd of hun kind is gestart op een reguliere basisschool. Ongeveer driekwart (76%) van deze kinderen is in regulier onderwijs gestart. Er zijn iets meer meisjes dan jongens regulier gestart (79% van de meisjes t.o.v. 73% van de jongens).

Uitkomsten van vragenlijsten die door de SDS zijn uitgezet in 2009 en 2014 laten eenzelfde beeld zien, ongeveer driekwart van de kinderen uit deze vragenlijst (met geboortejaren 1990 of later) is gestart op een reguliere basisschool. Dit betreft significant vaker meisjes (in 2009 81%; in 2014 84%) dan jongens (in 2009 67%; in 2014 70%).¹⁸

Het huidige onderzoek laat zien dat er ongeveer evenveel kinderen op een reguliere basisschool starten vóór als ná de invoering van passend onderwijs. Hoewel het percentage kinderen dat in de

¹⁷ Kinderen uit eerder onderzoek van Stichting Downsyndroom (vragenlijsten die zijn afgenomen in de periode 2006-2014), zijn bijna allemaal voor de invoering van passend onderwijs op school gestart (18 kinderen gingen na 1-8-2014 voor het eerst naar school).

¹⁸ Chi-Square 0.01 in 2009 en 0.017 in 2014 (er is geen significant verschil in reguliere start jongen/meisje in huidig onderzoek).

overgang naar passend onderwijs op een reguliere school is gestart wat lager ligt (68%) dan ervoor en erna (beide 77%), is er geen significant verschil gevonden (zie Figuur B3-1 in bijlage 3 'Aanvullende figuren').¹⁹

In het eerste deel van huidig onderzoek blijkt dat 62,1% van de leerlingen start in regulier onderwijs, en 37,8% in speciaal onderwijs. In dit vragenlijstonderzoek, en ook in de onderzoeken van de SDS, zijn de ouders van leerlingen die gestart zijn in regulier onderwijs dus iets overgerepresenteerd.

Het opleidingsniveau van ouders hangt samen met het onderwijstype waar het kind is *gestart*.²⁰ Als ten minste één van de ouders hoogopgeleid is, start het kind vaker in het regulier onderwijs (bij 80%) dan als beide ouders laagopgeleid zijn (65%). Uitkomsten van onderzoek door de SDS in 2009 en 2014 laten een overeenkomstig beeld zien.

Overstap tijdens de basisschoolperiode

Niet alle kinderen blijven op een reguliere basisschool. 158 leerlingen zijn tussentijds overgestapt, voornamelijk naar het speciaal onderwijs of het speciaal basisonderwijs. Een overstap vanuit het speciaal onderwijs of het speciaal basisonderwijs naar het regulier onderwijs komt met uitzondering van 1 leerling niet voor. Deze leerling ging van een speciale basisschool naar een reguliere basisschool.

In het eerste deel hebben we voor het cohort leerlingen met Downsyndroom gevonden dat van de starters in het regulier basisonderwijs 35,1% in het regulier basisonderwijs blijft. Dat is ongeveer evenveel als de 36% die uit het vragenlijstonderzoek komt.

Huidig onderwijstype

Van alle kinderen die ten tijde van het vragenlijstonderzoek naar school gaan, zit 40% op een reguliere basisschool. Van de kinderen die, op het moment van het onderzoek, naar een reguliere basisschool gaan, zit 46% in een kleutergroep. Weinig kinderen (2%) gaan naar het speciaal basisonderwijs of het praktijkonderwijs.²¹ Een kwart van de kinderen (25%) gaat naar een school voor speciaal onderwijs en bijna een derde (29%) naar een school voor voortgezet speciaal onderwijs.²²

Het opleidingsniveau van ouders hangt samen met onderwijstype waar het kind zich ten tijde van het invullen van de vragenlijst in bevindt²³: 24% van de kinderen met ouders die beiden laagopgeleid zijn gaat naar het regulier onderwijs. Bij ouders met minstens één hoogopgeleide ouder is dit 46%.

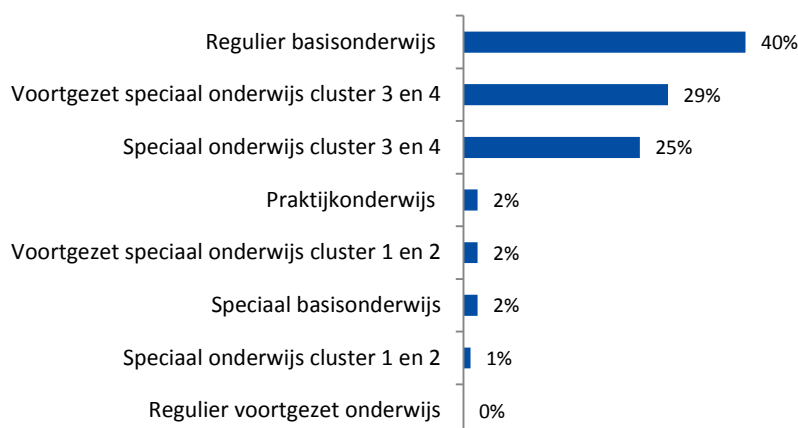
¹⁹ Er is gekozen voor een indeling in evident vóór de invoering van passend onderwijs (t/m 2013), een overlapgebied (2014/2015) en evident ná de invoering van passend onderwijs (vanaf 2016).

²⁰ Chi-square toets voor samenhang, $p=0,007$

²¹ Speciaal basisonderwijs en praktijkonderwijs vallen in principe ook onder regulier onderwijs, maar worden in dit onderzoek apart beschreven.

²² Het betreft afgeronde percentages die daardoor niet altijd precies tot 100% optellen.

²³ Chi-kwadraat toets voor samenhang, $p=0,005$

Figuur 6.1 Respons naar onderwijstype (N=378)

Van de kinderen in de basisschoolleeftijd (257 kinderen), gaat ruim de helft (135 kinderen, 52%) naar een *gewone* groep²⁴ op een reguliere basisschool. Als we de kinderen meerekenen die naar een speciale klas binnen een reguliere school gaan (3 kinderen) dan wel regulier basisonderwijs combineren met iets anders (13 kinderen), ligt het percentage hoger: 59% (151 kinderen bij elkaar).

6.2 Tevredenheid over onderwijs

Tevredenheid over onderwijstype

De meeste ouders zijn tevreden over het type onderwijs waar hun kind op dit moment naartoe gaat (twee derde geeft een 8 of hoger, een klein deel (8%) geeft een onvoldoende). Ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn iets minder tevreden en geven vaker een onvoldoende dan ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs en het speciaal onderwijs (zie bijlage 3, Figuur B3-2).²⁵ Dit komt overeen met het eerdere onderzoek uit 2009 van de SDS.

‘Een positieve attitude van school en de leerkracht, het denken in oplossingen in plaats van in problemen helpen enorm om regulier onderwijs voor ons kind te laten slagen. De bereidheid van iedereen om een stapje extra te doen. Wij hebben zo’n leerkracht en zo’n school.’ (ouder van een leerling in regulier basisonderwijs)

Het is mogelijk dat ouders van kinderen die voor het eerst naar school gaan tevredener zijn dan als ze wat langere ervaring hebben met onderwijs en mogelijk met schoolwisselingen. Het is dan ook goed verklaarbaar dat ouders van kinderen die ná de invoering van passend onderwijs voor het eerst naar school zijn gegaan, significant iets meer tevreden zijn over het onderwijstype waar hun kind op dit moment naartoe gaat (gemiddelde tevredenheid is 8,2 op een schaal van 1-10) dan

²⁴ Dit is een subcategorie van de categorie regulier basisonderwijs, er gaan ook kinderen naar regulier basisonderwijs maar dan bijv. in een speciale klas, zie de bijlagen voor een compleet overzicht.

²⁵ De andere onderwijstypen bevatten te weinig leerlingen om zinvolle uitspraken te kunnen doen.

ouders van wie het kind vóór de invoering van passend onderwijs voor het eerst naar school ging (zij geven gemiddeld een 7,7) (zie bijlage 3, Figuur B3-3).

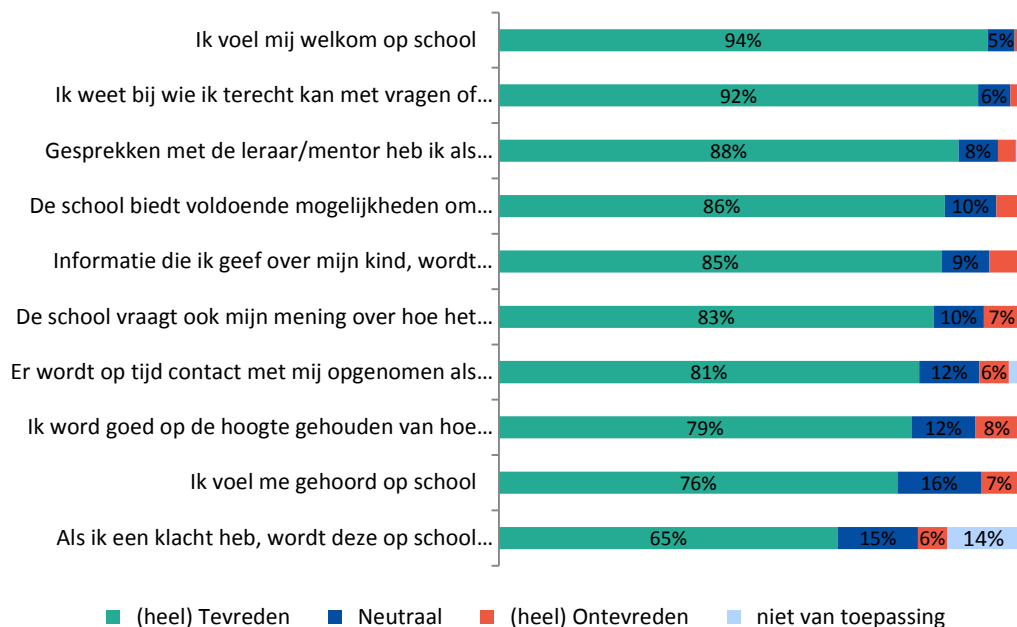
Tevredenheid over de informatievoorziening door school

Aan ouders met een schoolgaand kind is gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn over de informatievoorziening door de school. Ruim driekwart van de ouders (77%) is tevreden over de informatie die zij krijgt over hoe het gaat met hun kind op school. Over het algemeen zijn ouders iets minder vaak tevreden over de informatie vanuit school over het extra ondersteuningsaanbod (58% is tevreden, 25% reageert neutraal en 12% is ontevreden). Ook vindt een (klein) deel van de ouders (17%) dat informatie over extra ondersteuning niet gemakkelijk te vinden is (zie bijlage 3, Figuur B3-4).

Er is weinig verschil tussen ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs en ouders van kinderen in het speciaal onderwijs. Een uitzondering is de mate waarin ouders gemakkelijk informatie kunnen vinden over de aanpak van de school m.b.t. kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Ouders met kinderen in het speciaal onderwijs zijn vaker (zeer) tevreden hierover (31%) dan ouders met kinderen in het regulier basisonderwijs (12%). Ouders met kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn vaker (zeer) ontevreden (23%) in vergelijking met ouders met kinderen in het speciaal onderwijs (6%).

Tevredenheid over de relatie met school

Over het algemeen zijn ouders zeer tevreden over de relatie met school. Bijna alle ouders voelen zich welkom op de school van hun kind. De meeste ouders krijgen voldoende gelegenheid om over hun kind te praten. Als er iets is, nemen scholen doorgaans op tijd contact op met ouders.

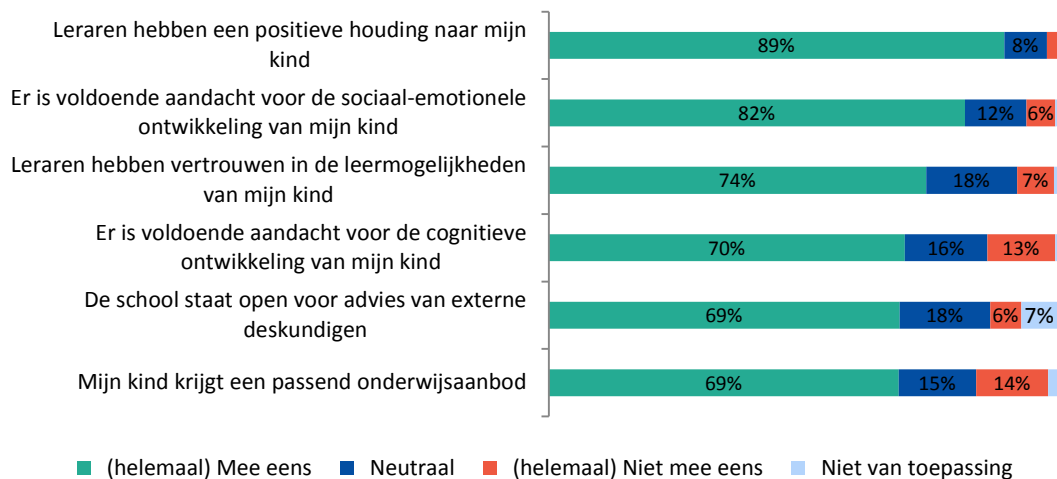
Figuur 6.2 *Tevredenheid relatie en partnerschap met school (N=374)*

Ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn op enkele punten wat minder tevreden over de relatie met school. Zo zijn ouders met kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs het vaker (helemaal) niet eens met dat de school klachten serieus neemt (11%) in vergelijking met ouders met kinderen in het regulier onderwijs (1%). Ook zijn ouders in het voortgezet speciaal onderwijs het vaker (helemaal) niet eens met de stelling dat de school het waardeert als de ouder informatie geeft over het kind (11%) in vergelijking met ouders in het regulier onderwijs (4%). Er zijn geen significante verschillen in tevredenheid tussen ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs en het speciaal onderwijs gevonden.

Er is een significant verschil tussen de uitkomsten van het huidige onderzoek en eerder onderzoek naar oudertevredenheid (Kohnstamm, 2016). Ouders van kinderen met Downsyndroom voelen zich beter geïnformeerd en hebben een betere relatie met school dan ouders van kinderen met een andere extra ondersteuningsbehoefte.²⁶ Mogelijk hebben de twee groepen ouders verschillende behoeften als het gaat om informatievoorziening en de relatie met school.

Tevredenheid over onderwijsaanbod en aandacht voor de ontwikkeling van het kind

Ouders zijn over het algemeen tevreden over de aandacht die op school aan de ontwikkeling van het kind wordt gegeven. De meeste ouders vinden dat er op school voldoende aandacht is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind. Leraren staan volgens de ouders positief tegenover hun kind en hebben er vertrouwen in dat het kind kan leren. Ouders zijn minder vaak tevreden als het gaat om de aandacht voor de cognitieve ontwikkeling. Ook vindt een niet te verwaarlozen deel dat het kind geen passend onderwijsaanbod krijgt.

Figuur 6.3 Tevredenheid over aandacht voor ontwikkeling kind (N=376)

²⁶ Groep 1. Ouders uit de Monitor Oudertevredenheid, uitgevoerd door het Kohnstamm Instituut in 2016 (6 ouders met een kind met Down syndroom zijn uit het databestand verwijderd). Groep 2. Ouders uit huidig onderzoek naar leerlingen met Downsyndroom en passend onderwijs. Omdat het gaat om een vergelijking tussen categorale variabelen, is een Chi-square test uitgevoerd. Uit de analyses bleek dat de verschillen tussen de groepen significant zijn. Om te kijken hoe groot deze verschillen zijn, is er op schaalniveau naar de effectgrootte gekeken. Beide schalen bleken zeer betrouwbaar met een alpha van .87 (communicatie) en .95 (relatie). De effectsizes van beide schalen zijn klein, 0.39 (communicatie) en 0.27 (relatie).

Ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs oordelen op alle genoemde aspecten wat minder positief dan ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs of speciaal onderwijs. Het betreft vooral de aandacht voor de cognitieve ontwikkeling en het onderwijsaanbod. Ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs geven significant vaker aan dat zij het (helemaal) niet eens zijn met de stelling dat er voldoende aandacht is voor de cognitieve ontwikkeling (24%) dan ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs (5%) of het speciaal onderwijs (14%). Ook zijn ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs het significant vaker oneens met de stelling dat hun kind een passend onderwijsaanbod krijgt (28%) dan ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs (7%).²⁷

Ook uit het onderzoek door de SDS uit 2009 blijkt dat ouders in het voortgezet speciaal onderwijs minder tevreden zijn dan andere ouders. Er is destijds gevraagd naar de afstemming van het onderwijsniveau op het intelligentieniveau en de wijze waarop het kind leert. Bijna driekwart van de ouders met een kind in het regulier basisonderwijs en het speciaal onderwijs waren over beide aspecten tevreden. Van de ouders met een kind in het voortgezet speciaal onderwijs was iets minder dan de helft tevreden. Ook is gevraagd naar de deskundigheid en houding van het schoolteam. Ongeveer driekwart van de ouders met een kind in het regulier basisonderwijs of het speciaal onderwijs en ongeveer de helft van de ouders met een kind in het voortgezet speciaal onderwijs was hierover tevreden.

Een deel van de ouders (41%) uit het huidige onderzoek vindt dat de school aan bepaalde aspecten in de ontwikkeling van het kind meer aandacht zou moeten besteden.²⁸ Het gaat vooral om ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs: ruim de helft van hen geeft aan dat extra aandacht voor de ontwikkeling van het kind nodig is. Het betreft voornamelijk meer aandacht voor de spraak-/taalontwikkeling. Veel kinderen met Downsyndroom hebben een neurologische stoornis (dysfasie) waardoor zij een taalontwikkelingsstoornis (TOS) hebben. Hierdoor hebben zij moeite met spreken en met het begrijpen van taal. Ouders geven aan dat kinderen hierdoor onderschat worden. De methode Leespraat wordt door ouders veel genoemd als een goede manier om kinderen te helpen bij de spraak-/taalontwikkeling.²⁹ Daarnaast wordt door veel ouders het belang van meer aandacht voor de cognitieve ontwikkeling³⁰ in het algemeen en schoolse vaardigheden genoemd, evenals extra aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (zelfredzaamheid, weerbaarheid, aansluiting bij leeftijdgenoten).

‘Met de overstap naar speciaal onderwijs stagneerde het leren. Het tempo lag veel lager en er werden beduidend minder eisen aan haar gesteld. Zij had op het reguliere onderwijs nog zoveel meer kunnen leren, weliswaar met haar eigen leerlijn, maar sociale vaardigheden, voorbeelden van andere kinderen, positief gevoel van eigenwaarde, competentiegevoel...het was allemaal binnen het

²⁷ Het betreft verschillende leeftijdsgroepen. Tussen ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs en speciaal onderwijs cluster 3 en 4 zijn geen significante verschillen in tevredenheid over aandacht voor de ontwikkeling van het kind op school.

²⁸ Een bijna even groot deel van de ouders vindt dit niet nodig (38%), de rest weet het niet.

²⁹ Door problemen met het auditief verwerken van informatie loopt de ontwikkeling van het praten vaak achter op die van het begrijpen. Leespraat is een methode waarbij kinderen woorden leren herkennen i.p.v. leren lezen door het spellen van woorden. Betekenisvol lezen (om te leren praten) staat centraal.

³⁰ Aandacht voor de cognitieve ontwikkeling wordt ruim twee keer zoveel door ouders met een kind in het vso dan in het rbao genoemd.

reguliere onderwijs vele malen hoger dan in het speciaal onderwijs!’ (ouder van een leerling in het speciaal onderwijs)

Ontwikkelingsperspectief

Bijna alle ouders geven aan dat hun kind een ontwikkelingsperspectief (OPP) heeft (94%). Het merendeel van deze ouders (85%) werd door de school betrokken bij het opstellen ervan. De meeste ouders zijn hier tevreden over, waarbij er een significant verschil is in tevredenheid tussen ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs (geven gemiddeld een 7,7 op een schaal van 1 tot 10) en ouders van kinderen in voortgezet speciaal onderwijs (geven gemiddeld een 6,8). Ook ouders van kinderen in het speciaal onderwijs zijn hier (significant) iets meer tevreden over (geven gemiddeld een 7,6) dan ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs. De overige ouders geven aan dat het kind geen OPP heeft (3%) of het niet te weten (3%).

6.3 Budget voor extra ondersteuning

Budget voor extra ondersteuning

Bijna de helft van de ouders geeft aan dat er vanuit de gemeente of zorgsector een budget ter ondersteuning van de schoolgang wordt ingezet vanuit de Jeugdwet, Wmo of Wlz (het gaat om 81% van de ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs, 26% in het speciaal onderwijs en 21% in het voortgezet speciaal onderwijs) (zie bijlage 3, Figuur B3-5).³¹ Veel ouders kiezen voor een persoonsgebonden budget waarvan zij zelf zorg inkopen. Ook zorg in natura (geregeld door een instelling) komt veel voor. Er is veel variatie in het aantal uren begeleiding dat wordt bekostigd (bijv. 4 tot 22 uur begeleiding per week). Veel ouders noemen ook de bekostiging van leerlingenvervoer door gemeenten.

Onderzoek van de SDS uit 2014 laat een soortgelijk beeld zien: 85% van de ouders met kinderen in het regulier basisonderwijs en 31% van de ouders van kinderen in het speciaal onderwijs zetten AWBZ-middelen in op school. In het regulier basisonderwijs gaat het om gemiddeld 6,6 uur per week met een spreiding van 1 tot 20 uur. In het speciaal onderwijs gemiddeld 5,7 uur met een spreiding van 1-15 uur. In beide typen onderwijs worden de middelen ingezet voor diverse doeleinden, o.a. persoonlijke verzorging, extra begeleiding en/of toezicht bij bepaalde activiteiten, zelfstandig werken bevorderen en sociale contacten ondersteunen.

Aan ouders van kinderen die op een school voor regulier onderwijs zitten, is naast de vraag over het gemeentelijk budget, ook de vraag gesteld of er een budget voor extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband passend onderwijs voor hun kind wordt ingezet. Dit is meestal het geval (bij 79% van deze kinderen). Sommige ouders (12%) geven aan dat er geen geld voor extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband wordt ingezet. Een klein deel van de ouders

³¹ Dit gebeurt significant vaker bij kinderen die sinds de invoering van passend onderwijs op school zijn gestart dan bij kinderen die voor die tijd al naar school gingen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat kinderen die sinds de invoering van passend onderwijs op school zijn gestart, nog jong zijn en vaker nog op een reguliere basisschool zitten. In deze situatie wordt er vaker ondersteuning vanuit de gemeente geïndiceerd. Een aanvullende verklaring kan gezocht worden in de nieuwe wettelijke regels en transities in het sociale domein.

weet het niet. In deze situaties kan het zijn dat het geld voor extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband direct naar de scholen gaat, waardoor er geen aanvraag voor extra budget wordt gedaan maar het kind wél extra ondersteuning op school krijgt.

Enkele ouders die aanwezig waren bij het groepsgesprek en ervaring hadden met de situatie voor de invoering van passend onderwijs, vonden dat het rugzakje meer duidelijkheid gaf over (de inzet van) het beschikbare budget voor extra ondersteuning. Sommige ouders die gebruik hebben gemaakt van de ruimte voor toelichting merken op dat andere ouders van een kind met Downsyndroom in een andere gemeente of binnen een ander samenwerkingsverband passend onderwijs soms meer voor elkaar krijgen wat betreft het aantal uren extra ondersteuning.

6.4 Specifieke begeleiding en inzet deskundigen

Specifieke begeleiding

Twee derde van de kinderen die naar school gaan, krijgt volgens de ouders specifieke begeleiding. Voor kinderen in het regulier onderwijs geldt dit voor 91%. Voor de andere onderwijstypen ligt dit percentage lager: 51% in het speciaal onderwijs en 38% in het voortgezet speciaal onderwijs. Het gaat meestal om één op één begeleiding, vaak gericht op de ontwikkeling van schoolse, cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden. Daarnaast is er aandacht voor persoonlijke verzorging, hulp bij gym of bij speciale momenten als een bezoek van Sinterklaas.³²

Inzet deskundigen

Het zijn in eerste instantie deskundigen binnen de school die meekijken met de ontwikkeling van het kind. In het regulier basisonderwijs wordt daarnaast ook vaak een externe deskundige door de school of het samenwerkingsverband ingezet (79% van de ouders in het regulier basisonderwijs geeft dit aan, 16% in het speciaal onderwijs en 8% in het voortgezet speciaal onderwijs).³³ Ongeveer de helft van de ouders (52%) met een kind op het regulier basisonderwijs schakelt zelf (nog) een deskundige in. Dit gebeurt veel minder in het speciaal onderwijs (22%) en voortgezet speciaal onderwijs (14%).³⁴ Inschakeling van deskundigen door gemeenten komt veel minder voor en nagenoeg alleen bij kinderen in het regulier basisonderwijs (zie bijlage 3, Figuur B3-6).

Hoewel ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs gemiddeld redelijk tevreden zijn over de inzet van deskundigen op school (zij geven een 7,1), zijn de ouders met een kind in het regulier basisonderwijs hier (significant) meer tevreden over (zij geven gemiddeld een 7,9 en ouders in het speciaal onderwijs geven gemiddeld een 7,7) (zie bijlage 3, Figuur B3-7).

³² Logopedie, fysiotherapie, ergotherapie worden ook veel genoemd. De begeleiding wordt veelal gegeven door een onderwijsassistent, remedial teacher, leerkracht, intern begeleider, logopedist, fysiotherapeut, ergotherapeut, ambulante begeleider, individueel (pgb) begeleider of zorgondersteuner.

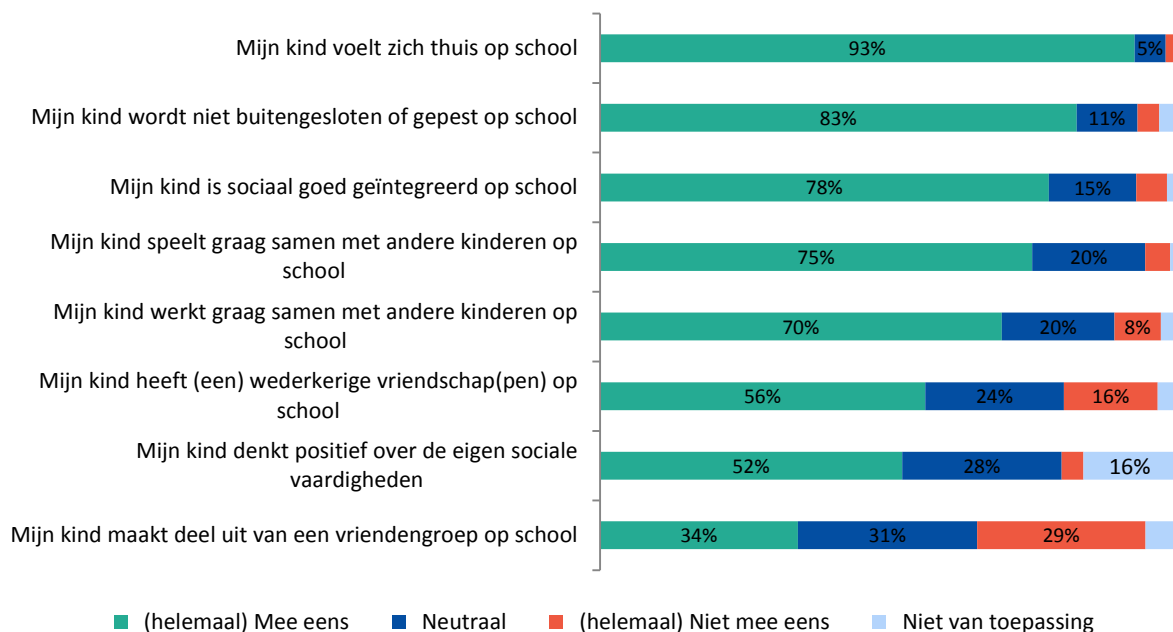
³³ Het gaat in de meest gevallen om een ambulante begeleider of begeleider passend onderwijs, maar ook de gedragstolk, logopedist, fysio- en ergotherapeut worden genoemd.

³⁴ Het gaat om persoonlijk begeleiders, begeleiders voor Leespraat en de logopedist, fysio- en ergotherapeut of medisch specialisten.

6.5 Sociale participatie en welbevinden

Sociale participatie

De meeste kinderen, ongeacht schooltype, voelen zich thuis op school. Zij spelen en werken graag samen met anderen. Ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs zijn het significant vaker helemaal eens met de stelling dat hun kind graag met anderen samenwerkt dan ouders van kinderen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Ook zijn ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs het significant vaker helemaal eens met de stelling dat hun kind graag met anderen speelt dan ouders van kinderen in voortgezet speciaal onderwijs. Hierbij zou het leeftijdsverschil tussen de verschillende groepen kinderen een rol kunnen spelen.

Figuur 6.4 Sociale participatie op school (N=375)

Er zijn niet veel kinderen die worden gepest of buitengesloten, de percentages voor regulier basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs zijn ongeveer gelijk. Ruim de helft van de kinderen heeft één of meerdere vrienden of vriendinnen op school. Dit geldt iets vaker voor kinderen in het regulier basisonderwijs dan voor kinderen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Bijna een derde van de kinderen maakt geen deel uit van een vriendengroep op school. Dit geldt voor elk onderwijstype.

Onderzoek van de SDS voor de invoering van passend onderwijs laat een vergelijkbaar beeld zien. In 2006 heeft de stichting aan ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs en het speciaal onderwijs gevraagd of het kind één of meer vrienden of vriendinnen op school heeft, dit was in beide onderwijstypen bij de meeste kinderen het geval. Ook hadden de meeste kinderen goede sociale contacten in de klas en in iets mindere mate ook op het schoolplein. Bijna alle kinderen

voelden zich prettig op school. In 2009 en 2014 is aan ouders gevraagd of het kind op school werd gepest. Dit was meestal niet zo.³⁵

Welbevinden

Op de vraag hoe ouders oordelen over het welbevinden van hun kind op school wordt over het algemeen positief geantwoord (84%). Een klein deel van de ouders (12%) merkt dat het soms goed, soms minder goed gaat met het kind op school. Enkele ouders vinden het lastig om de mate van welbevinden in te schatten (1%). Ook zijn er enkele ouders die aangeven dat het niet goed gaat met hun kind (1%, dit zijn 4 ouders). Er zijn meer ouders in het regulier basisonderwijs (91%) dan ouders in het speciaal onderwijs (79%) en voortgezet speciaal onderwijs (81%) die het welbevinden van hun kind op school als goed beoordelen (zie bijlage 3, Figuur B3-8).

Kinderen gaan volgens de ouders meestal graag naar school. Het gaat om minstens 91% van de kinderen, want bij de categorie ‘anders’ werd expliciet aangegeven dat kinderen ‘altijd heel erg graag’ naar school gaan. De kinderen zijn enthousiast en hebben veel plezier op school. Dit werd door één van de ouders mooi omschreven:

‘Als hij het schoolplein op loopt dan is hij enthousiast en gaat hij rennen met een grote glimlach. Hij geeft de directie een hand bij de deur en rent naar zijn klaslokaal. Daar komt hij vrolijk binnen en gaat zitten op zijn stoel na eerst omhelsd te zijn door andere kinderen uit zijn klas.’ (ouder van een leerling in het speciaal onderwijs)

Slechts 2% van de kinderen gaat niet graag naar school. Het gaat om 7 kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs. Hoewel ook in deze categorie de meeste kinderen met veel plezier naar school gaan, geven enkele ouders aan dat de kinderen moeilijk opstaan omdat ze naar school moeten en/of school saai vinden.

³⁵ In het speciaal onderwijs kwam dit het minst voor, in het voortgezet speciaal onderwijs kwam het iets vaker voor dan in het regulier basisonderwijs of het speciaal onderwijs. Dit laatste zou met de leeftijd van de kinderen te maken kunnen hebben.

7. Schoolkeuze en toelating

7.1 Schoolkeuze basisschoolperiode

Voorkeur voor onderwijstype basisschoolperiode

De meeste ouders (81%) van kinderen van vier jaar en ouder hadden, toen hun kind voor het eerst naar school zou gaan, een voorkeur voor een reguliere school. Een klein deel (15%) vond een school voor speciaal onderwijs het meest geschikt voor hun kind. Enkele ouders (2%) hadden een voorkeur voor speciaal basisonderwijs.

Van de ouders van kinderen die jonger zijn dan vier jaar, heeft 70% een voorkeur voor regulier onderwijs en 23% heeft een voorkeur voor speciaal onderwijs. De rest weet het nog niet. Enkele ouders geven aan dat zij er nog niet over nagedacht hebben omdat hun kind voorlopig nog niet naar school gaat of omdat (een reguliere) school geen optie is vanwege de beperkingen van het kind. Ook komt naar voren dat een voorkeur voor regulier basisonderwijs voor de omgeving soms wel vanzelfsprekend lijkt, maar dat voor ouders niet is.

Wij hadden het idee dat het de bedoeling was dat ze naar regulier moest. Dit was niet onze keuze maar hadden dus het idee dat we moesten. We zijn heel blij dat ze nu op de juiste school zit.’ (ouders van een leerling in speciaal onderwijs)

Van de ouders met kinderen van vier jaar of ouder en een voorkeur voor regulier basisonderwijs, geeft bijna driekwart aan (71%) aan dat zij vinden dat kinderen met Downsyndroom in dit type onderwijs het meest kunnen leren. Bij bijna de helft van de ouders (48%) met een voorkeur voor regulier basisonderwijs speelt mee dat er al een broertje of zusje op het regulier onderwijs zit en dat de school dicht bij huis is (61%). Bovendien leren sommige kinderen door het gedrag van anderen na te doen en op een reguliere school vertonen de andere kinderen (volgens deze ouders) meer voorbeeldgedrag. Ruim de helft van de ouders met een voorkeur voor speciaal onderwijs vindt dat hun kind in het speciaal onderwijs het meest kan leren (56%). Uit de open antwoorden blijkt dat ouders met een voorkeur voor speciaal onderwijs liever niet willen dat hun kind telkens merkt dat het anders is dan andere kinderen op school.

Ongeveer de helft van de ouders (ongeacht leeftijd van de kinderen) met een voorkeur voor regulier basisonderwijs (52%) tegenover ruim een derde van de ouders met een voorkeur voor speciaal onderwijs (35%) vindt dat hun kind in het onderwijstype dat hun voorkeur heeft, het beste wordt voorbereid op een plek in de maatschappij. Slechts enkele ouders met een voorkeur voor regulier basisonderwijs (7%), tegenover driekwart (76%) van de ouders met een voorkeur voor speciaal onderwijs, denkt dat in het onderwijstype van hun voorkeur de expertise beschikbaar is die het kind nodig heeft (significant verschil). Deze verhouding geldt ook voor de aanwezige voorzieningen: 6% ouders met een voorkeur voor regulier basisonderwijs tegenover 60% ouders met een voorkeur voor speciaal onderwijs verwacht dat de benodigde voorzieningen in het voorkeurstype onderwijs aanwezig zijn. Geloofsovertuiging speelt bij beide groepen ouders nauwelijks een rol. Bij geen enkele van deze redenen voor voorkeurstype onderwijs is een

significant verschil gevonden bij ouders van kinderen die voor, tijdens of na de invoering van passend onderwijs voor het eerst naar school gingen.

7.2 Toelating tot een basisschool

Toelating op school van voorkeur

De meeste kinderen (88%) gingen op hun eerste schooldag naar het type onderwijs dat de ouders het meest geschikt voor hen vonden. Een klein deel van de kinderen (8%) ging niet naar onderwijstype dat de ouders het meest geschikt vonden. Daarnaast zijn enkele kinderen helemaal niet naar school gegaan, meestal omdat zij er nog niet aan toe waren.

Wel naar voorkeurstype basisonderwijs gegaan maar geen keuze uit verschillende scholen

Van de ouders van wie het kind naar het voorkeurstype onderwijs is gegaan toen het voor het eerst naar school ging, heeft 38% niet het gevoel gehad dat zij kon kiezen uit verschillende scholen. Meest genoemde reden hiervoor is dat andere scholen aangaven onvoldoende toegerust personeel te hebben om een kind met Downsyndroom aan te kunnen nemen. Ook voelden ouders zich niet welkom op een andere school (zie bijlage 3, Figuur B3-9). Uit de open antwoorden blijkt dat veel ouders geen duidelijke reden krijgen waarom scholen het kind niet willen aannemen. Deze scholen zijn afhoudend, waardoor ouders zich niet welkom voelen. Ook zijn er scholen die aangeven dat een kind met Downsyndroom niet in het zorgbeleid past. Tot slot zijn kinderen die niet zindelijk zijn vaak niet welkom.

‘De directrice van de andere school gaf in een twee uur durend gesprek aan dat ze het niet zag zitten om mijn kind op school toe te laten. Te lastig.’

Niet naar voorkeurstype onderwijs gegaan tijdens basisschoolperiode

Een klein deel van de kinderen (8%, 33 kinderen) is, toen het voor het eerst naar school ging, niet naar het type onderwijs gegaan dat de ouders het meest geschikt vonden (waarvan 25 kinderen van ouders die regulier basisonderwijs hadden gewenst). Ouders van kinderen die niet naar het voorkeurstype onderwijs zijn gegaan, geven als meest voorkomende reden op dat de scholen aangaven over onvoldoende toegerust personeel (en deskundigheid) te beschikken om een leerling met Downsyndroom aan te kunnen nemen. Ook de belasting voor de leraar speelde vaak mee. Daarnaast was de persoonlijke verzorging een probleem en vonden scholen van het gewenste onderwijstype dat het kind beter af zou zijn in een ander type onderwijs (zie bijlage 3, Figuur B3-10). Ook hier geven ouders bij de open antwoorden aan dat ze niet altijd een duidelijke reden te horen krijgen voor het niet aannemen van het kind. Sommige ouders hebben op het laatste moment te horen gekregen dat de start op de betreffende school toch niet door kon gaan. Er zijn ook ouders die zelf wisselen van voorkeur nadat ze op een andere school, van een ander onderwijstype, hebben gekeken. Dit zijn ouders die regulier onderwijs voor ogen hadden omdat ze dachten dat dat beter was voor hun kind of omdat ze dachten dat dat moest. Tot slot zijn er ook ouders die zich bij de scholen van het voorkeurstype niet welkom voelden.

‘Scholen stonden er totaal niet open voor en kwamen voornamelijk met argumenten waarom het niet haalbaar was. Het voelde niet als welkom.’

Enkele ouders die aanwezig waren bij het groepsgesprek vinden dat scholen te gemakkelijk onder de zorgplicht uit kunnen komen. Het kind mag wel komen ter observatie, maar ouders voelen zich niet welkom. De school kan vervolgens vrij gemakkelijk zeggen dat het de benodigde ondersteuning niet kan bieden. Doordat ouders zich niet welkom voelen of het hen veel moeite kost om het kind geplaatst te krijgen, verliezen ze het vertrouwen. Deze ouders gaan vervolgens met hun kind naar een school voor speciaal onderwijs, terwijl dat niet hun eerste keuze was.

7.3 Overstap tijdens basisschoolperiode

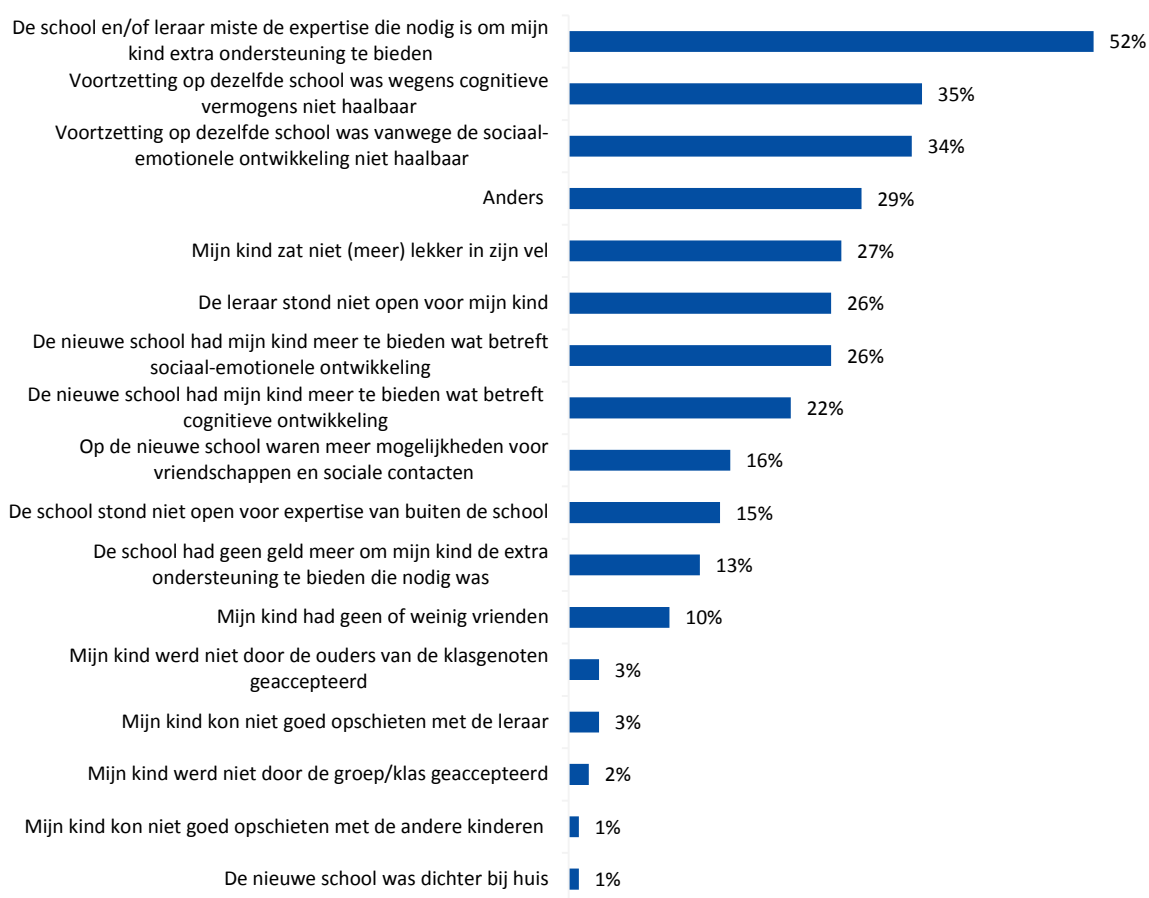
Van de kinderen die naar het, volgens hun ouders, meest geschikte onderwijstype zijn gegaan toen zij voor het eerst naar school gingen, zit bijna de helft (47%) nog steeds op de school waar het is gestart. Een klein deel (7%) volgt nog wel het voorkeurstype onderwijs, maar op een andere school dan waar het is gestart. Bijna een derde (31%) is tijdens de basisschoolperiode overgestapt naar een ander type onderwijs dan het voorkeurstype (zie bijlage 3, Figuur B3-11). Overstap naar een *andere school* (van hetzelfde type onderwijs) vond meestal plaats op initiatief van de ouders en soms ook van de school. Overstap naar een *ander type* onderwijs vond plaats op initiatief van de school, het samenwerkingsverband en/of de ouders. Overstap naar thuisonderwijs werd geïnitieerd door de school.

Redenen voor overstap naar een andere school tijdens de basisschoolperiode

Bij een overstap tijdens de basisschoolperiode naar een andere school (van het voorkeurstype onderwijs) speelt de haalbaarheid wat betreft cognitieve of sociaal-emotionele ontwikkeling nauwelijks een rol. Dit is aannemelijk want het gaat immers om een overstap binnen hetzelfde type onderwijs. Ouders geven wel aan dat de nieuwe school op deze gebieden meer te bieden heeft. Ook hier zijn het gebrek aan expertise van school en leraar veelgenoemde redenen voor een overstap (zie bijlage 3, figuur B-12). Uit de open antwoorden blijkt dat verhuizing voor een aantal ouders de oorzaak van overstap naar een andere school was. Personeelwisselingen op school en/of een fusie speelden soms ook een rol. Ook gaf een ouder aan dat de school gedurende het jaar steeds meer in problemen in plaats van mogelijkheden dacht.

Redenen voor overstap naar een ander type onderwijs tijdens de basisschoolperiode

Volgens ongeveer de helft van de ouders die te maken hadden met een overstap van regulier naar speciaal onderwijs tijdens de basisschoolperiode, speelt een gebrek aan expertise van school en/of leraar een rol. Andere veel genoemde redenen hadden te maken met de cognitieve vermogens en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Voortzetting in regulier onderwijs was niet langer haalbaar en de nieuwe school had op dit terrein meer te bieden. Ongeveer een kwart van de ouders geeft aan dat de leraar niet open stond voor het kind.

Figuur 7.1 Redenen voor overstap tijdens basisschoolperiode naar ander onderwijstype
N=110, meerdere antwoorden mogelijk)

Uit de open antwoorden blijkt daarnaast dat er ook leraren zijn die wel openstaan voor het opnemen van een leerling met Downsyndroom, maar het toch niet aandurven. Ook wordt enkele keren genoemd dat het kind na een directiewisseling is overgestapt naar een ander type onderwijs. Sommige kinderen werkten steeds meer buiten de klas, kregen onvoldoende ondersteuning, zaten in te grote klassen of mochten na de onderbouw niet verder op de school. Ook noemt een aantal ouders het gedrag van hun kind als reden voor een overstap (bijv. te amicaal, bijtgedrag vanwege het verbaal niet kunnen uiten).

7.4 Overgang naar voortgezet onderwijs

Voorkeur voor onderwijstype middelbare school

De meeste ouders van wie de kinderen nog geen overstap naar de middelbare school hebben gemaakt, hebben ook nog niet nagedacht over de schoolkeuze tegen die tijd. Ouders met kinderen die nu op een reguliere basisschool zitten, hebben er iets vaker nog niet over nagedacht in vergelijking met ouders van kinderen in het speciaal onderwijs. Bij ouders met kinderen in het speciaal onderwijs geeft 9% aan dat het idee het kind naar een reguliere middelbare school te

laten gaan nooit bij hen is opgekomen terwijl dit bij ouders in het regulier basisonderwijs maar 1% is.

Bij de ouders van kinderen die al wel een overgang naar voortgezet onderwijs hebben gemaakt, geeft 40% aan dat het idee het kind naar een reguliere school te laten gaan, nooit bij hen is opgekomen.³⁶ Ongeveer een kwart (26%) heeft wel regulier onderwijs overwogen, maar vond voortgezet speciaal onderwijs beter voor het kind. Ook zijn er enkele ouders die wel graag een reguliere school wilden en ook een bereidwillige school (voor praktijkonderwijs) konden vinden (8%). Enkele andere ouders met een voorkeur voor regulier voortgezet onderwijs konden geen bereidwillige reguliere school vinden (9%) (zie bijlage 3, figuur B- 13 en 14).

Toelating op school van voorkeur

Bijna een derde van de kinderen heeft al een overstap naar de middelbare school gemaakt. Het grootste deel hiervan gaat naar het voortgezet speciaal onderwijs (93%), enkele kinderen gaan naar praktijkonderwijs (7%). De meeste kinderen (80%, 102 kinderen) zijn bij de overstap naar het voortgezet onderwijs naar het onderwijstype gegaan dat de ouders het meest geschikt vonden. Hiervan zit 87% nog steeds op dezelfde school als waar het is gestart.

Keuze uit verschillende scholen

Er zijn 92 ouders (van kinderen die naar het voorkeurtype middelbaar onderwijs zijn gegaan) die de vraag of zij keuze hadden uit verschillende scholen hebben beantwoord. Bijna de helft hiervan antwoordt met ja. Als er geen keuze was uit verschillende scholen, was dat meestal omdat andere scholen te ver weg waren en leerlingenvervoer niet vergoed zou worden.

Niet naar voorkeurstype onderwijs gegaan tijdens middelbare schoolperiode

Ouders van kinderen die níet naar het voorkeurstype middelbaar onderwijs konden, geven meestal aan dat het kind niet voldeed aan de toelatingscriteria en dat de school/het samenwerkingsverband van mening was dat het kind zich in een ander type onderwijs beter zou ontwikkelen. In mindere mate spelen ook de belasting van de leraar, van andere leerlingen en het gebrek aan ervaring en deskundigheid/toegerust personeel met betrekking tot leerlingen met Downsyndroom een rol.

7.5 Tevredenheid schoolkeuzeproces

Aan alle ouders die ervaring hebben met schoolkeuze is gevraagd hoe zij dit proces ervaren hebben. Het gaat om de keuze voor de school waar het kind nu op zit³⁷ of (bij nog niet schoolgaande kinderen) binnenkort naartoe gaat. Ruim de helft van de ouders heeft de schoolkeuze als prettig en soepel ervaren. Voor bijna een derde van de ouders is dit niet het geval. Hierbij is er nauwelijks verschil tussen ouders van kinderen die nu op een reguliere basisschool of in het (voortgezet) speciaal onderwijs zitten. Ongeveer een derde van de ouders moest veel moeite

³⁶ Als het om basisonderwijs gaat, geeft slechts 2% van de ouders van kinderen van vier jaar en ouder aan het idee hun kind naar reguliere school te laten gaan nooit te hebben overwogen.

³⁷ Hoewel in de vragenlijst is aangegeven dat de vraag gaat over de school waar het kind op het moment van invullen op zit, kan het toch zijn dat ouders ook schoolkeuze uit het verleden in hun antwoord betrokken hebben.

doen om het kind op een ‘gewone’³⁸ school geplaatst te krijgen. Dit geldt iets meer voor ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs (39% tegenover 28% van de ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs). Bijna een kwart van de ouders had veel moeite het kind op de school waar zij graag naartoe wilden, geplaatst te krijgen. Dit kwam vaker voor bij ouders van een kind in het voortgezet speciaal onderwijs (28% tegenover 17% van de ouders van kinderen in het regulier onderwijs en 18% van de ouders van kinderen in het speciaal onderwijs). Weinig ouders (ongeacht schooltype) hadden het gevoel in het schoolkeuzeproces van het kastje naar de muur gestuurd te worden (zie bijlage 3, figuur B-15).

7.6 Ondersteuning bij schoolkeuze

Aan alle ouders is gevraagd welke ondersteuning (zoals gesprekken, informatie en advies) hen helpt of heeft geholpen bij schoolkeuze. De basisschool speelt een relatief grote rol als het gaat om ondersteuning van ouders bij de schoolkeuze (37% van de ouders heeft dit aangevinkt, het gaat om alle onderwijstypen). Ook andere ouders met een kind met Downsyndroom kunnen helpen bij schoolkeuze, omdat zij al ervaring hebben op dit gebied of in hetzelfde proces verkeren en ervaringen kunnen delen (28%). Ongeveer een vijfde van de ouders (19%) heeft ondersteuning bij het samenwerkingsverband gevonden. Ook heeft een deel van de ouders ondersteuning vanuit een vereniging of stichting (14%) of van deskundigen/behandelaars (16%) gekregen. Relatief weinig ouders hebben wel hulp gezocht maar deze niet gevonden of gekregen (5%). Bijna een kwart van de ouders (24%) geeft aan geen ondersteuning te hebben gezocht (zie bijlage 3, figuur B-16).

Op de open vraag waarover ouders tevreden zijn als het gaat om ontvangen ondersteuning bij schoolkeuze, blijkt dat zij veel hebben gehad aan begeleiding, informatie en advies met betrekking tot schoolkeuze.³⁹ Ook hebben zij veel steun aan het eigen netwerk. Ouders waarderen vooral de betrokkenheid van professionals of anderen bij het proces. Ook de kind-gerichtheid en de eerlijkheid van degene die de ondersteuning biedt, wordt op prijs gesteld. Tevreden ouders hebben het gevoel dat er naar hen wordt geluisterd wordt en dat zij zonder druk en goed geïnformeerd, zelf de keuze maken.

Verbeterpunten ondersteuning bij schoolkeuze

Er is ook gevraagd naar verbeterpunten in de ondersteuning bij schoolkeuze. Veel ouders vinden dat er betere voorlichting zou moeten zijn over de onderwijsmogelijkheden voor kinderen met Downsyndroom. Deze informatie moet bovendien in een vroeg stadium van het keuzeproces beschikbaar zijn. Betere ondersteuning bij schoolkeuze draait om meer aandacht voor begeleiding van ouders én scholen. Scholen zouden zich meer moeten verdiepen in de behoeften van het kind. Sommige ouders geven aan dat er weinig keuze is en/of hebben niet het gevoel vrij te kunnen kiezen. Zij voelen druk om voor speciaal onderwijs te kiezen, zeker als het gaat om de middelbare

³⁸ De vraagstelling is overgenomen uit eerder onderzoek (Monitor Oudertevredenheid. Kohnstamm, 2016). De stelling is voorgelegd aan alle ouders, ook ouders waarvan het kind niet op een ‘gewone’ school zit. Als we alleen naar ouders met een kind op een reguliere school kijken (N=150), is 53% het (helemaal) niet eens met de stelling, 15% reageert neutraal en 29% is het (helemaal) eens met de stelling.

³⁹ Er zijn 38 ouders die deze ruimte gebruikten om aan te geven dat zij niet tevreden zijn over het schoolkeuzeproces.

school periode. Ook vergoeding van leerlingenvervoer kan bij schoolkeuze een rol spelen. De dichtstbijzijnde school waarvoor het vervoer vergoed wordt, is volgens ouders niet altijd de meest geschikte school. Een goede samenwerking met andere partijen en een centraal aanspreekpunt of protocol zou het keuzeproces kunnen versoepelen.

‘Voorlichting richting scholen die nog geen kinderen met een beperking opgenomen hebben. Er ligt een wereld aan mogelijkheden en ondersteuning klaar voor het grijpen. Men moet alleen de angst voor het onbekende overwinnen en niet te veel in problemen en vooroordelen denken.’

7.7 Aanvulling vanuit open antwoorden en groepsgesprek

De ruimte voor ‘overige opmerkingen’ aan het einde van de vragenlijst is door veel ouders benut. Veel ouders met een kind op een reguliere of speciale school zijn tevreden en willen dat nog graag benadrukken. Zij zijn trots op hun kind en op de school die het mogelijk maakt dat hun kind zich goed kan ontwikkelen. Passend onderwijs is volgens een aantal ouders echter nog niet vanzelfsprekend. Er wordt nog te weinig in oplossingen en maatwerk gedacht. Ook vinden ouders het van belang dat de school uitgaat van de mogelijkheden in plaats van de beperkingen van het kind.

‘De school kan meer vertrouwen hebben in mijn kind en meer gewoon mee laten doen met de rest van de klas en niet zoveel beren op de weg zien.’ (ouder van een leerling in het regulier basisonderwijs)

Volgens een van de deelnemers aan het groepsgesprek betreft een keuze voor speciaal onderwijs altijd een negatieve keuze, voortkomend uit de indruk of ervaring dat het in het regulier onderwijs niet goed geregeld is. Veel ouders hebben de indruk dat het kind zich moet aanpassen aan het onderwijs in plaats van andersom. Zij zien ook dat veel reguliere basisscholen wel bereid zijn om een kind met Downsyndroom aan te nemen, maar niet weten hoe ze het moeten aanpakken. Sommige ouders geven in de open antwoorden aan dat zij alleen voor de eerste jaren een bereidwillige reguliere school hadden gevonden of dat de school wel wilde, maar dat het financieel gezien niet mogelijk was om het kind aan te nemen.

Opvallend (in zowel open antwoorden als het groepsgesprek) is dat ouders veel moeite doen om hun kind voor te bereiden op lessen, lesmateriaal aanpassen en daarnaast voortdurend beschikbaar zijn voor hulp op school. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval als kinderen nog niet zindelijk zijn, scholen deze voorwaarde wel stellen en de gemeente het niet vergoedt. De relatie met school moet goed blijven en dat maakt sommige ouders kwetsbaar.

Een belangrijke oorzaak voor onvrijwillige uitstroom in de bovenbouw van het regulier onderwijs ligt volgens enkele deelnemers aan het groepsgesprek in het gebrek aan professioneel, gedifferentieerd lesmateriaal. Expertise die ouders zelf opbouwen, willen ze graag delen met de school. De ene school staat hier meer voor open dan de andere school.

‘Wat moet een leerkracht met een geschiedenisles in groep zes als een kind nog avi-3 leest? Leerkrachten voelen zich dan tekort schieten want tijdens de verwerking kunnen ze het kind vrijwel niets bieden, of het gaat ten koste van hun vrije tijd.’

De keuze voor een middelbare school is volgens ouders zeer beperkt, in verreweg de meeste situaties gaat het kind min of meer automatisch naar het voortgezet speciaal onderwijs. De overheid zou volgens deze ouders een stap verder moeten zetten door inclusief onderwijs mogelijk te maken. Daar kunnen álle kinderen van leren.

‘De verantwoordelijkheid voor passend onderwijs steunt nu nog erg veel op scholen, die vaak moeten roeien met de riemen die ze hebben. Wanneer de overheid de daad bij het woord voegt en inclusief onderwijs mogelijk maakt, dan zou er veel meer begeleiding en expertise óp scholen beschikbaar moeten zijn. Ik denk dat scholen op die manier meer en makkelijker geneigd zijn onderwijs te bieden aan alle kinderen.’

Ouders van kinderen die passend onderwijs op een reguliere school krijgen, geven aan dat dit komt door de welwillendheid van betrokkenen bij schoolkeuze en ontwikkeling op school. Succesfactoren zijn een positieve houding, gelijkwaardig partnerschap tussen ouders en school, het met elkaar meedenken, en van elkaar willen leren, duidelijke afspraken maken, oplossingsgericht te werk gaan en open staan voor deskundigheidsbevordering.

8. Conclusies deel 2

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen met betrekking tot de huidige onderwijssituatie van kinderen met Downsyndroom en de ervaringen van ouders over schoolkeuze en toelating beantwoord. Ook wordt antwoord gegeven op de vraag welke ontwikkeling er is in ervaringen en wensen van ouders op dit gebied sinds de invoering van passend onderwijs.

A. Huidige onderwijssituatie

Veel kinderen starten op een reguliere basisschool

De meeste kinderen met Downsyndroom uit het onderzoek gaan naar school. Een groot deel van deze kinderen is gestart op een reguliere basisschool. Veel ouders kiezen voor regulier basisonderwijs omdat zij vinden dat hun kind daar het meeste kan leren en het beste wordt voorbereid op een plek in de maatschappij. Bovendien is de school vaak dichtbij en zit er soms al een broertje of zusje op. Een kwart van de kinderen gaat naar een school voor speciaal onderwijs. Een deel van de ouders heeft daar bewust voor gekozen omdat daar de benodigde expertise en voorzieningen voor hun kind aanwezig zijn.

De meeste ouders zijn tevreden over de ondersteuning op school

Over het algemeen zijn ouders tevreden over het onderwijs dat hun kind krijgt. Ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs en speciaal onderwijs zijn over verschillende aspecten van het onderwijs wel iets meer tevreden dan ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs (cluster 3). Het betreft zowel het onderwijstype waar het kind naartoe gaat, de informatievoorziening door school als de relatie met school. Ook over de ontwikkeling van het kind zijn ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs wat minder tevreden dan andere ouders. Er is volgens hen vooral meer aandacht nodig voor de cognitieve ontwikkeling van het kind. Ruim een kwart van deze ouders met kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs vindt dat hun kind geen passend onderwijs aanbod krijgt. Een soortgelijk beeld komt uit onderzoek naar voren dat ruim voor de invoering van passend onderwijs is uitgevoerd door de SDS. Meer aandacht voor de taal/spraakontwikkeling van het kind is een belangrijk verbeterpunt dat in het huidige onderzoek door ouders wordt genoemd. Veel kinderen met Downsyndroom hebben een taalontwikkelingsstoornis waardoor zij moeite hebben met spreken en het begrijpen van taal. Ouders geven aan dat de kinderen hierdoor vaak onderschat worden. Het merendeel van de ouders (ongeacht onderwijstype) is tevreden over de sociaal-emotionele ontwikkeling. Een aantal ouders noemt wel verbeterpunten, zoals aandacht voor zelfredzaamheid en weerbaarheid. Ook is het voor ouders van groot belang dat de school uitgaat van de mogelijkheden, in plaats van de beperkingen van het kind.

Veel kinderen krijgen specifieke begeleiding

Twee derde van de kinderen die naar school gaan, krijgt specifieke begeleiding. Voor kinderen in het regulier onderwijs geldt dit voor bijna alle kinderen. Het gaat meestal om één op één

begeleiding, gericht op de ontwikkeling van schoolse, cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden.

Het zijn vaak deskundigen binnen de school die meekijken met de ontwikkeling van het kind, maar in het regulier basisonderwijs wordt daarnaast ook vaak een externe deskundige door de school of door het samenwerkingsverband ingezet. Ongeveer de helft van de ouders met een kind op het regulier basisonderwijs schakelt ook zelf nog een deskundige in. De meeste ouders zijn tevreden over de inzet van deskundigen op school. Ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs zijn het meest tevreden.

Bijna alle kinderen gaan graag naar school

Bijna alle kinderen gaan volgens hun ouders graag naar school. Zij spelen en werken graag samen met anderen. Ouders oordelen over het algemeen zeer positief over het welbevinden van hun kind, ouders van kinderen in het regulier basisonderwijs zijn het meest positief. Het merendeel van de ouders geeft aan dat hun kind goed geïntegreerd is op school. Ruim de helft van de kinderen heeft een wederkerige vriendschap. Dit geldt iets vaker voor kinderen in het regulier basisonderwijs dan voor kinderen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Deel uitmaken van een vriendengroep komt in elk onderwijstype minder vaak voor, het minst in het speciaal onderwijs.

B. Schoolkeuze en toelating

Voorkeur voor regulier basisonderwijs

De meeste ouders van kinderen met Downsyndroom vinden een reguliere basisschool het meest geschikte onderwijstype binnen de bestaande onderwijsmogelijkheden. Zij denken dat hun kind in dit type onderwijs het meeste kan leren en best wordt voorbereid op een plek in de maatschappij.

Schoolkeuze niet altijd gehonoreerd

Een klein deel van de kinderen is, toen het voor het eerst naar school ging, niet naar het type onderwijs gegaan dat de ouders het meest geschikt vonden. Het gaat vooral om ouders die regulier basisonderwijs hadden gewenst. Scholen gaven aan over onvoldoende toegerust personeel en deskundigheid te beschikken om een leerling met Downsyndroom aan te kunnen nemen. Andere veelvoorkomende bezwaren zijn de belasting voor de leraar en de persoonlijke verzorging van het kind. Ook krijgen ouders vaak geen duidelijke reden te horen.

Beperkte keuze uit verschillende scholen in de basisschoolperiode

Ruim een derde van de ouders van wie het kind wél naar het voorkeurstype onderwijs is gegaan toen het voor het eerst naar school ging, heeft niet het gevoel gehad dat zij kon kiezen uit verschillende scholen. Meest genoemde redenen zijn dat andere scholen aangaven onvoldoende toegerust personeel te hebben om een kind met Downsyndroom aan te kunnen nemen. Ook voelden veel van deze ouders zich niet welkom op een andere school.

Een deel van de leerlingen stapt over naar een andere school of ander onderwijstype

Van de kinderen die wél naar het - volgens hun ouders - voor hen meest geschikte onderwijstype zijn gegaan toen zij voor het eerst naar school gingen, zit bijna de helft nog steeds op de school waar het is gestart. Een klein deel heeft de basisschool al afgerond. De overige kinderen zijn

overgestapt naar een ander onderwijstype (bijna een derde) of naar een andere school (van hetzelfde onderwijstype) dan waar ze zijn gestart. Bij ongeveer de helft van de kinderen die tijdens de basisschoolperiode zijn overgestapt naar een ander type onderwijs ging het om een overstap van regulier naar speciaal onderwijs na afronding van de kleuterperiode. Volgens ouders speelde bij de overstap van regulier naar speciaal onderwijs een gebrek aan expertise van reguliere school en/of de leraar een grote rol. Andere veel genoemde redenen hadden te maken met de cognitieve vermogens en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind: voortzetting in regulier onderwijs was niet langer haalbaar en de nieuwe school had op dit terrein meer te bieden. Bij een overstap tijdens de basisschoolperiode naar een andere school (van het voorkeurstype onderwijs) ging het in veel gevallen om een verhuizing. Ook had de nieuwe school vaak meer te bieden heeft op het gebied van de cognitieve of sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

Na de basisschool meestal naar voortgezet speciaal onderwijs

Na de basisschoolperiode stromen de meeste kinderen door naar voortgezet speciaal onderwijs (cluster 3). Als er geen keuze was uit verschillende scholen, was dat meestal omdat andere scholen te ver weg waren en leerlingenvervoer niet vergoed zou worden. Een klein deel van de ouders wil graag dat het kind ook tijdens de middelbare school periode regulier onderwijs kan volgen, maar de keuzemogelijkheden binnen regulier voortgezet onderwijs zijn volgens hen zeer beperkt. De kinderen voldoen niet aan de toelatingscriteria en de school of het samenwerkingsverband is volgens de ouders van mening dat het kind zich in een ander type onderwijs beter kan ontwikkelen.

Ondersteuning bij schoolkeuze kan nog beter

Tijdens het schoolkeuzeproces zoeken ouders ondersteuning bij andere ouders met een kind met Downsyndroom, bij de basisschool, het samenwerkingsverband passend onderwijs of een ambulant/ individuele begeleider. Relatief veel ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs gaven aan geen hulp te hebben gezocht of gekregen. Het kan zijn dat een keuze voor dit type onderwijs al langere tijd voor de hand lag. Tevreden ouders hebben het gevoel dat er naar hen wordt geluisterd en dat zij zonder druk en goed geïnformeerd, zelf de keuze maken. Veel ouders vinden dat er betere voorlichting voor ouders én scholen zou moeten zijn over de onderwijsmogelijkheden voor kinderen met Downsyndroom. Veel scholen hebben geen ervaring met kinderen met Downsyndroom. Zij staan er wel voor open, maar durven het toch niet aan omdat ze niet weten hoe ze het moeten aanpakken. Scholen zouden volgens ouders meer moeten denken in mogelijkheden, in plaats van in beperkingen.

C. Ontwikkelingen sinds de invoering van passend onderwijs

Wensen en ervaringen van ouders zijn niet veel veranderd

Uit de onderzoeksresultaten komt ongeveer hetzelfde beeld naar voren als uit onderzoek dat eerder is uitgevoerd door de SDS. Er is een grote mate aan continuïteit als het gaat om ervaringen van ouders.⁴⁰ Signalen dat de positie van leerlingen met Downsyndroom de laatste jaren is veranderd, worden niet door dit onderzoek ondersteund. Na de basisschool zijn er nauwelijks keuzemogelijkheden en gaan de meeste kinderen naar het voortgezet speciaal onderwijs. Hoewel de meeste ouders over het algemeen tevreden zijn over het onderwijs, zijn ouders van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs doorgaans minder positief dan andere ouders. Zij vinden dat er in het voortgezet speciaal onderwijs meer aandacht voor de cognitieve ontwikkeling zou moeten zijn. Ook vindt ruim een kwart van hen dat het kind geen passend onderwijsaanbod krijgt.

⁴⁰ Wensen van ouders zijn niet door de SDS onderzocht, hierover zijn geen uitspraken mogelijk.

9. Slothoofdstuk

In dit rapport zijn de uitkomsten gerapporteerd van een onderzoek naar de positie van leerlingen met Downsyndroom in het onderwijs. In dit afsluitende hoofdstuk wordt gereflecteerd op de meest opvallende uitkomsten van het onderzoek.

In het eerste deel van het onderzoek is gekeken naar de schoolloopbanen van leerlingen met Downsyndroom in het basisonderwijs en de overgang naar voortgezet onderwijs. De uitkomsten wijzen uit dat er geen verband te zien is tussen het aantal plaatsingen van deze leerlingen in regulier of speciaal onderwijs en de invoering van passend onderwijs. De uitkomsten spreken de signalen tegen die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap kreeg, dat sinds de invoering van passend onderwijs er in regulier onderwijs meer terughoudendheid zou zijn in het plaatsen van leerlingen met Downsyndroom, en wat de aanleiding is geweest voor dit onderzoek. Dit wil echter niet zeggen dat er geen individuele situaties zijn waarbij het moeilijk blijkt om leerlingen met Downsyndroom in het regulier onderwijs te plaatsen of te houden. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat – ondanks de inzet van scholen – het niet altijd haalbaar is om passend onderwijs te (blijven) bieden voor leerlingen met Downsyndroom in het reguliere onderwijs (zie Van der Linden e.a., 2017).

Wat opvalt aan de uitkomsten met betrekking tot de schoolloopbanen van de leerlingen (deel 1 van dit onderzoek) is dat wisseling van schooltype veel voorkomt. Bovendien blijkt dat leerlingen die starten in het regulier basisonderwijs, vrijwel alleen vanuit het regulier onderwijs naar het speciaal onderwijs gaan, en niet andersom. Deze uitkomst bevestigt het beeld dat eerder is geschetst in het onderzoek van De Boer en Van der Worp (2016). Eén van de verwachtingen van passend onderwijs – namelijk meer tijdelijke plaatsingen in het speciaal onderwijs en/of vaker terugstromen vanuit het speciaal onderwijs naar het regulier onderwijs – wordt voor de leerlingen met Downsyndroom in de praktijk nog nauwelijks gerealiseerd. Ouders geven in dit onderzoek (zie deel 2) aan dat de overstap van regulier naar speciaal onderwijs vooral plaatsvindt vanwege een gebrek aan expertise van de reguliere school. Deze uitkomsten zijn in lijn met het onderzoek uitgevoerd door Smeets e.a. (2015), waarin leraren in het basisonderwijs zelf inschatten dat ze onvoldoende passend onderwijs kunnen bieden aan (onder andere) leerlingen met Downsyndroom. Echter, van deze leraren had het merendeel geen eigen ervaring met zo'n leerling.

De praktijk laat zien, in dit onderzoek, dat het voor het grootste deel van de leerlingen met Downsyndroom mogelijk is om in het regulier basisonderwijs te starten en dat bijna een vijfde tot ruim een kwart⁴¹ ook tot en met groep 8 in het basisonderwijs blijft. Volledig regulier onderwijs volgen in het basisonderwijs is dus mogelijk, zij het in een minderheid van de gevallen. Wellicht zou dit aandeel nog omhoog kunnen als leraren beter geïnformeerd worden over wat het betekent om een leerling met Downsyndroom in de klas te hebben en als ze hierbij voldoende worden ondersteund. Het valt echter niet te verwachten dat dit altijd mogelijk zal zijn. Het onderzoek laat ook duidelijk zien dat het moeilijker wordt om leerlingen in de reguliere basisschool te houden als ze in de hogere leerjaren komen. Gebrek aan expertise in de school speelt dan ongetwijfeld soms

⁴¹ Op basis van het cohortonderzoek blijft ruim een kwart (26,5%) van de leerlingen van begin tot eind in het regulier basisonderwijs, op basis van de po-vo overstap maakt bijna een vijfde deel (18,3%) van de leerlingen de overstap vanuit het regulier basisonderwijs.

een rol, maar een toenemende achterstand van de leerlingen ten opzichte van hun klasgenoten, zowel cognitief als sociaal, is eveneens een betekenisvolle factor. Het zou goed zijn om in een vervolgonderzoek dieper in te gaan op de vraag wat er voor nodig is om leerlingen met Downsyndroom tot en met groep 8 in het basisonderwijs te houden, en in welke situaties dat wel en niet lukt. Daarmee zouden scholen en ouders betere afwegingen kunnen maken.

We zien dus dat een groot deel van de leerlingen met Downsyndroom in het regulier basisonderwijs begint, maar veel van hen gedurende de basisschoolperiode de overstap maken naar het speciaal onderwijs, of na de basisschoolperiode alsnog naar het speciaal voortgezet onderwijs gaan. De hele schoolloopbaan in het regulier onderwijs doorlopen is voor een kleine groep leerlingen met Downsyndroom weggelegd. Blijkbaar is het voortgezet onderwijs nog onvoldoende in staat om dit te realiseren, of is het speciaal onderwijs zo goed georganiseerd dat dit meer 'passend' is voor deze leerlingen.

Bij dit laatste zijn echter ook kanttekeningen te plaatsen. Sommige ouders met leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs vinden dat er in het voortgezet speciaal onderwijs meer aandacht nodig is voor de cognitieve ontwikkeling van hun kind, en dat er onvoldoende passend onderwijsaanbod wordt geboden. Dit kan een effect zijn van leeftijd; mogelijk zijn ouders in het algemeen over het voortgezet onderwijs kritischer dan over het basisonderwijs. Maar De Graaf (2015) stelt eveneens dat leerlingen met Downsyndroom in het speciaal onderwijs te weinig worden aangesproken op hun leerpotentieel. Mogelijk kan de recente ontwikkeling naar intensievere samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs hier tot verbetering leiden (zie Van Veen e.a., 2017), en zien scholen dit als een kans om tot meer passend onderwijsaanbod te komen.

Ouders van leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn iets minder tevreden over de relatie met school dan ouders in het regulier basisonderwijs of het speciaal onderwijs. Eerder onderzoek naar de oudertevredenheid heeft juist uitgewezen dat ouders met kinderen in het speciaal onderwijs doorgaans positiever zijn dan andere groepen ouders (Van Loon-Dikkers e.a., 2017). Echter in dat onderzoek is niet specifiek gekeken naar ouders van een kind met Downsyndroom.

In dit onderzoek geven ouders aan dat ze beperkte keuzevrijheid hebben ervaren; een deel van de ouders heeft niet het gevoel gehad dat zij konden kiezen uit verschillende scholen. Redenen hiervoor zijn volgens ouders dat ze zich niet welkom voelden, of dat de school aangaf onvoldoende toegerust te zijn om een leerling met Downsyndroom op te kunnen nemen. Voor ouders met een kind in het speciaal (voortgezet) onderwijs wordt daarnaast aangegeven dat een belemmering in de schoolkeuze de vergoeding van het leerlingenvervoer betreft. Met de invoering van passend onderwijs hebben wijzigingen in de financiering van het leerlingenvervoer plaatsgevonden, waardoor niet alle leerlingen die naar het voortgezet speciaal onderwijs gaan recht hebben op vervoer van en naar school. Dit wordt door de gemeente per individuele leerling bekeken, en leidt volgens ouders tot een beperktere vrijheid in de schoolkeuze. Immers, leerlingen kunnen dan – vanwege de beslissing die gemaakt is door de gemeente – aangewezen zijn op de dichtstbijzijnde school. Echter hoeft dit niet altijd de meest passende school, of eerste keus van ouders, te zijn.

Ruim de helft van de ouders geeft aan dat hun kind een wederkerige vriendschap heeft. Dit geldt iets vaker voor kinderen in het regulier basisonderwijs dan in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Bijna een derde van de kinderen maakt geen deel uit van een vriendengroep. Onderzoek van Scheepstra e.a. toonde in 1999 al aan dat leerlingen met Downsyndroom minder vaak sociale contacten hebben dan hun klasgenoten zonder een beperking, en zij minder vaak deel uitmaken

van het sociale netwerk van de klas. Een belangrijk motief voor ouders om te kiezen voor een reguliere school betreft echter de mogelijkheden voor sociale aansluiting bij leeftijdsgenoten zonder een beperking (de Graaf, 2015), wat kennelijk voor een deel van de leerlingen niet gerealiseerd wordt. De (negatieve) gevolgen van het ontbreken van vriendschappen en contacten op de korte- en lange termijn ontwikkeling van leerlingen is wereldwijd veelvuldig vastgesteld in onderzoek. Er kan dan ook geconcludeerd worden dat hier een uitdaging en grote taak voor het onderwijs ligt.

Tot slot

De aanleiding voor het onderzoek was onduidelijkheid over de positie in het onderwijs van kinderen met Downsyndroom. Op het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap kwamen signalen binnen dat het sinds de invoering van passend onderwijs moeilijker zou zijn om leerlingen met Downsyndroom in het regulier onderwijs te plaatsen of te houden. Reguliere scholen zouden terughoudender worden in de opname of in het behoud van deze leerlingen omdat zij de belasting voor de leraar en de klas te groot vinden. Naar aanleiding van vragen in de Tweede Kamer is hierover onderzoek toegezegd. In dit onderzoek zijn in de eerste plaats de schoolloopbanen van de leerlingen met Downsyndroom onderzocht. Voor de signalen uit het veld zijn geen aanwijzingen gevonden, leerlingen met Downsyndroom gaan niet vaker naar het speciaal onderwijs en zij blijven niet minder lang in het regulier onderwijs. De invoering van passend onderwijs is op dit punt dan ook niet zichtbaar. Voor zover de invoering van passend onderwijs wel zichtbaar is, is dat de leerlingen langer in het regulier onderwijs blijven, contrair aan de signalen.

Wat betreft de tevredenheid van ouders komt uit de onderzoeksresultaten ongeveer hetzelfde beeld naar voren als uit onderzoek dat eerder is uitgevoerd door de Stichting Downsyndroom (SDS) in de periode 2006-2014. Ook toen waren in het algemeen de ouders tevreden, zowel de ouders met een kind in het regulier onderwijs als de ouders met een kind in het speciaal onderwijs. Hierin is de laatste jaren, na de invoering van passend onderwijs, geen verandering opgetreden.

Literatuur

- Eck, P. van & Rietdijk, S., m.m.v. Linden, C. van der, Exalto, R. & Weijers, S. (2017). *Keuzevrijheid van ouders van kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte binnen passend onderwijs*. Utrecht: Oberon, Rotterdam: CED-groep.
- Graaf, G. de, J. J. M. Engelen, A. C. J. Gijsbers, R. Hochstenbach, M. J. V. Hoffer, A. J. A. Kooper, B. Sikkema-Raddatz, M. I. Srebniak, A. M. F. van der Kevie-Kersemaekers, L. J. C. M. van Zutven & E. Voorhoeve, Estimates of live birth prevalence of children with Down syndrome in the period 1991–2015 in the Netherlands. *Journal of Intellectual Disability Research*, doi: 10.1111/jidr.12371
- Graaf, G.W. de (2015). *Inclusief onderwijs voor kinderen met Downsyndroom*. Bijlage bij Down+Up 109, pp. 37-43.
- Graaf, G.W. de (2015). *De grote follow up enquête. Deel 2: onderwijs en schoolse vaardigheden*. Down+Up 111, pp. 35-43.
- Graaf, G.W. de (2014). *Students with Down syndrome in primary education in the Netherlands: Regular or special? Effects of school placement on the development and the social network of children with Down syndrome and conditions for inclusive education*. Proefschrift Universiteit Gent. Orthopedagogische Reeks Gent, nr 45, 2014.
- Graaf, G. W. de (2010 -2012). *De grote SDS-enquête 2008-2009* (bijlage Down+Up juni 2012 ; gebundelde Updates van Down+Up 90-97).
<http://www.downsyndroom.nl/download/algemeen/DU-enquetebundelcompleet.pdf>.
- Graaf, G.W. de (2007). Onderwijs aan leerlingen met Downsyndroom. Deel 1 : kind-, school- en ouderkenmerken. *Down+Up*, 79, pp. 46-58.
- Graaf, G.W. de (2007). Onderwijs aan leerlingen met Downsyndroom. Deel 2 : het effect van schoolplaatsing op de ontwikkeling. *Down+Up*, 80, pp. 37-54
- Kovaleva, N.V. (2002). Sex ratio in Down syndrome. A review. *Tsitol Genet*, Vol.36, No.6, (November-December 2002), pp. 54-69, ISSN 0563-3783
- Linden, C. van der, Stege, H. van der, & Hoeven, J. van der. (2017). *Past elke leerling in passend onderwijs? Een casestudie naar passend aanbod en het ontwikkelingsperspectief*. Rotterdam: CED-groep.
- Loon-Dikkers, L. van, Heurter, A., & Ledoux, G. (2017). *Ervaren bureaucratie en tevredenheid passend onderwijs. Meninge van po- en vo-ouders en mbo-studenten, schooljaar 2015-2016*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Smeets, E., Ledoux, G., Regtvoort, A., Felix, C., & Mol Lous, A. (2015). *Passende competenties voor passend onderwijs. Onderzoek naar competenties in het basisonderwijs*. Nijmegen/Amsterdam/Leiden: ITS/Kohnstamm Instituut/Hogeschool Leiden.
- Scheepstra, A.J.M., Nakken H, & Pijl, S.J. (1999) Contacts with classmates: the social position of pupils with Down's syndrome in Dutch mainstream education, *European Journal of Special Needs Education*, 14(3), 212-220, DOI: 10.1080/0885625990140303.

Veen, D. van, Bosdriesz, M., Florian, L., Huizinga, P., Kuijs, K., Smeets, E., & Steenhoven, P. van der. (2017). *Geïntegreerde voorzieningen voor specialistische onderwijszorg in samenwerkingsverbanden passend onderwijs (primair onderwijs)*.

Bijlagen

Bijlage 1 Tabellen bij deel 1, de schoolloopbanen

Tabel B1-1 Aantal geboren met Downsyndroom volgens De Graaf (2017) en Perined. Geboortejaren 2000-2014

	De Graaf (2017)	Perined	% Perined t.o.v. De Graaf (2017)
2000	290	212	73%
2001	313	202	65%
2002	322	232	72%
2003	278	206	74%
2004	261	205	79%
2005	287	188	66%
2006	250	193	77%
2007	249	208	84%
2008	246	207	84%
2009	258	217	84%
2010	218	211	97%
2011	202	182	90%
2012	233	211	91%
2013	229	218	95%
2014	195	182	93%
totaal	3831	3074	80%

Tabel B1-2 Verdeling jongens en meisjes met Down Syndroom, in de database van Perined.
Geboortecohorten 2000-2014

	niet gekoppeld met GBA				wel gekoppeld met GBA			
	jongen	meisje	Totaal	%meisjes	jongen	meisje	Totaal	%meisjes
2000	15	21	36	58%	92	84	176	48%
2001	11	12	24	52%	100	78	178	44%
2002	12	11	23	48%	115	94	209	45%
2003	13	13	27	50%	99	80	179	45%
2004	13	10	23	43%	111	71	182	39%
2005	15	9	26	38%	88	74	162	46%
2006	13	10	23	43%	87	83	170	49%
2007	9	16	25	64%	82	101	183	55%
2008	26	14	41	35%	91	75	166	45%
2009	17	16	34	48%	95	88	183	48%
2010	27	21	48	44%	91	72	163	44%
2011	18	20	38	53%	73	71	144	49%
2012	17	9	27	35%	101	83	184	45%
2013	17	14	31	45%	109	78	187	42%
2014	10	10	20	50%	96	66	162	41%
Totaal	233	206	446	46%	1430	1198	2628	46%

Er zijn meer jongens met Downsyndroom dan meisjes, 54% om 46%, zowel voor de niet- als voor de wel gekoppelde kinderen. Vanwege de kleinere aantallen fluctueert het percentage meisjes bij de niet-gekoppelde kinderen sterker tussen de geboortecohorten. Bij de wel gekoppelde leerlingen zien we uitschieters in geboortjaar 2004, met relatief veel jongens, en in geboortjaar 2007 met relatief weinig jongens.

Tabel B1-3 De database van Perined en de koppeling met de onderzoeksbestanden van het CBS.
Per geboortjaar.

jaar geboren	niet gekoppeld met BRP	wel gekoppeld met BRP				totaal
		niet in de onderwijsbestanden		wel in de onderwijsbestanden		
		overleden	niet overleden	overleden	niet overleden	
2000	36	12	15	0	149	212
2001	24	13	12	0	153	202
2002	23	18	9	1	181	232
2003	27	18	12	0	149	206
2004	23	25	10	0	147	205
2005	26	8	10	1	143	188
2006	23	9	13	0	148	193
2007	25	17	9	0	157	208
2008	41	14	23	1	128	207
2009	34	8	13	0	162	217
2010	48	17	16	1	129	211
2011	38	11	25	1	107	182
2012	27	11	45	0	128	211
2013	31	13	97	0	77	218
2014	20	15	147	0	0	182
Totaal	446	209	456	5	1958	3074
		665		1963		
		2628				

Van de kinderen in het bestand van Perined heeft het CBS er 446 (14,5%) niet kunnen koppelen, de overige 2628 (85,5%) wel. Van de 2628 gekoppelde leerlingen zijn er 665 niet teruggevonden in de onderwijsbestanden. De geboren van 2014 zijn nog te jong om al in de onderwijsbestanden teruggevonden te kunnen worden. Van de kinderen die niet voorkomen in de onderwijsbestanden zijn er 209 overleden. De overige leerlingen zijn niet ingeschreven in het primair onderwijs, of nog niet. Van de 1963 leerlingen van wie wel onderwijsgegevens bekend zijn, zijn er 5 overleden.

Tabel B1-4 Leeftijd waarop overleden

	N	%
eerste levensjaar	181	84,6
1	9	4,2
2	6	2,8
3	8	3,7
4	4	1,9
5	3	1,4
7	1	0,5
negende levensjaar	2	0,9
totaal (100%)	214	

Of kinderen zijn overleden kan alleen worden nagegaan voor de gekoppelde kinderen. Anno 2018 zijn 214 (8%) kinderen van de 2628 in de database van Perined overleden. Als kinderen met Downsyndroom overlijden gebeurt dat vooral in het eerste levensjaar (84,6%)

Tabel B1-5 Het aantal leerlingen dat de overstap maakt van bas naar so, per schooljaar.
Schooljaren 2009/10-2017/18

	N	%	totaal (100%)
2009	39	11,7%	333
2010	36	10,0%	358
2011	56	13,8%	405
2012	58	13,7%	423
2013	56	13,2%	425
2014	43	10,8%	400
2015	36	8,9%	406
2016	53	13,5%	393
2017	41	10,8%	379
totaal	418	11,9%	

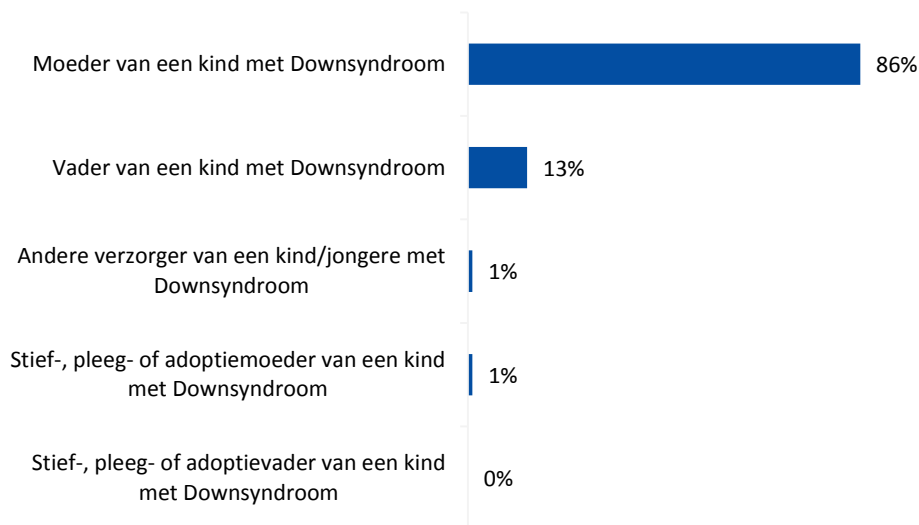
Gemiddeld gaat per schooljaar 11,9% van de leerlingen⁴² vanuit het regulier naar het speciaal onderwijs. In het jaar na invoering van passend onderwijs, 2015/16, is er weliswaar een dip naar 8,9%, maar ook in 2010/11 is een dergelijke dip te zien, van 10,0%. In de periode 2009/10-2013/14 is de gemiddelde overstap van regulier naar speciaal onderwijs 12,6%; in de periode 2014/15-2017/18 is dat percentage 11,0%.

⁴² Er vanuit gaande dat een leerling maar één keer de overstap maakt.

Bijlage 2 Achtergrondkenmerken bij deel 2

Kenmerken respondenten (deel 2)

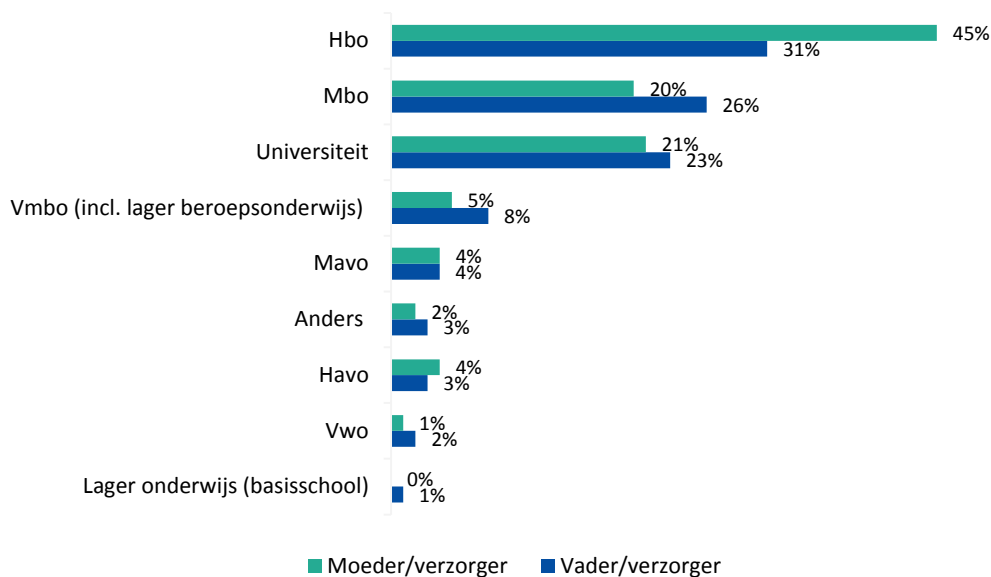
De ouders/verzorgers van 439 kinderen met Downsyndroom hebben de vragenlijst ingevuld. In de meeste gevallen is dit gedaan door de moeder (86%), en in ongeveer 1 op de 10 gevallen door de vader (13%)⁴³. Dit komt overeen met eerder onderzoek van de SDS. Net als bij eerder onderzoek van de SDS, zijn de meeste respondenten in Nederland geboren (94%).⁴⁴

Figuur B2-1 Relatie t.o.v. kind en geslacht respondenten (N=437)

⁴³ Twee respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

⁴⁴ SDS- vragenlijsten in de periode 2006-2014: ten minste 91% van de respondenten is in Nederland geboren

Figuur B2-2 Hoogst genoten voltooide opleiding (N=435)

Van deze respondenten is ruim de helft hoogopgeleid (hbo of universiteit). Van de vaders is 54% hoog opgeleid, dit komt overeen met eerder onderzoek van de SDS.⁴⁵ Van de moeders is 66% hoogopgeleid.

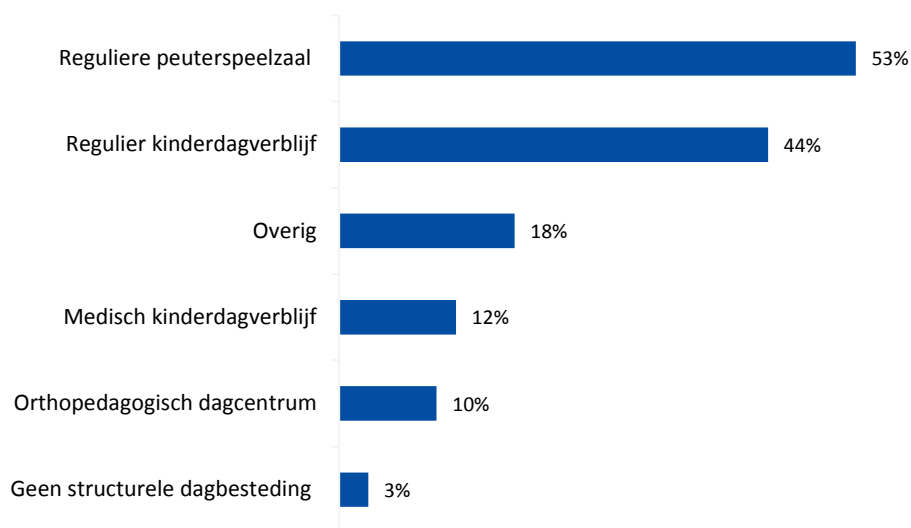
Kenmerken kinderen (deel 2)

In het onderzoek zijn meer jongens (58%) dan meisjes (42%) met Downsyndroom vertegenwoordigd. Ook dit komt overeen met eerder onderzoek van de SDS.⁴⁶ Het is bekend dat Downsyndroom iets vaker voorkomt bij jongens dan bij meisjes (Kovaleva, 2002).

De leeftijd van de 439 kinderen waarover de vragenlijst is ingevuld, varieert van 3 tot 20 jaar. Een klein deel van hen (16%) heeft nog niet de leerplichtige leeftijd en ruim de helft (53%) van de leerlingen valt in de leeftijdscategorie 5 t/m 12 jaar. Bijna een derde van de leerlingen (32%) is ouder dan 12 jaar.

⁴⁵ % hbo + universiteit van vaders in SDS-vragenlijsten is 53% in 2006, 51% in 2009 en 54% in 2014; van de moeders is 46% in 2006, 50% in 2009 en 56% in 2014 hoogopgeleid (dit percentage ligt voor moeders, de grootste groep respondenten, wat lager dan in het huidige onderzoek).

⁴⁶ SDS: 57% jongens en 43% meisjes (in 2009 en 2014).

Figuur B2-3 Dagbesteding voorschoolse periode (N = 438, meerdere antwoorden mogelijk)

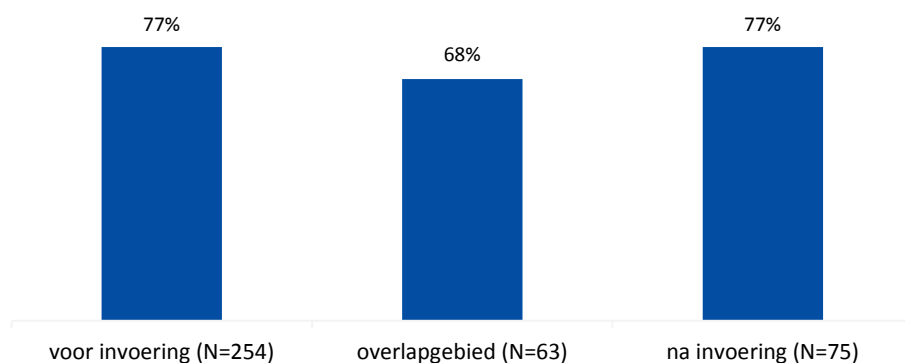
Het merendeel van de ouders geeft aan dat hun kind in de voorschoolse periode naar een reguliere peuterspeelzaal en/of kinderdagverblijf ging (84%).⁴⁷ Een klein deel van de kinderen ging naar een medisch kinderdagverblijf of een orthopedagogisch dagcentrum (23%). Deze aantallen komen overeen met het onderzoek van de SDS in 2014.⁴⁸

⁴⁷ Er zijn combinaties van dagbesteding mogelijk.

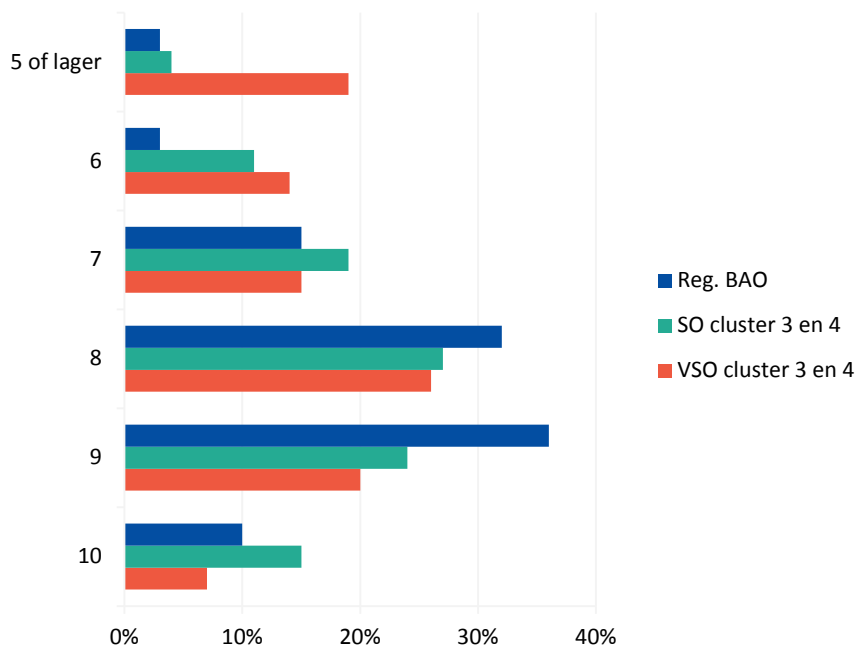
⁴⁸ De steekproef uit het huidige onderzoek en die uit het SDS-onderzoek uit 2014 overlappen wat betreft geboortjaar van de kinderen. In het huidige onderzoek: 1997 tot en met 2014; in het 2014-onderzoek van de SDS is dit 1967 tot en met 2009, waarbij ongeveer driekwart 1997 tot en met 2009.

Bijlage 3 Aanvullende figuren bij deel 2

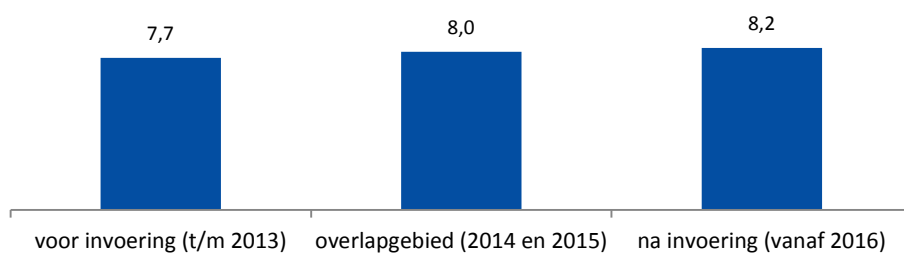
A. Huidige onderwijssituatie

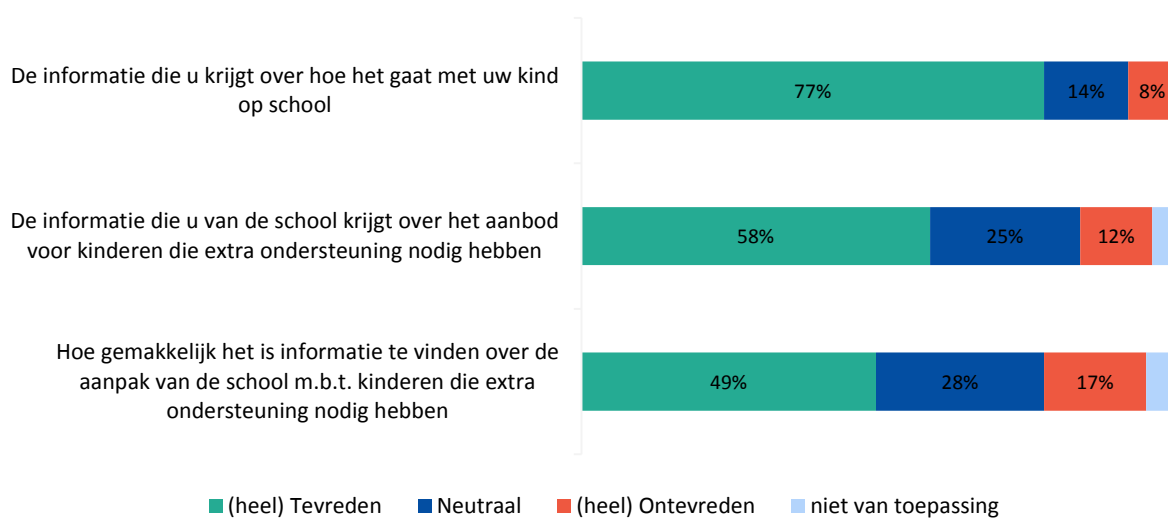
Figuur B3-1 Gestart op een reguliere basisschool voor, tijdens en na invoering passend onderwijs

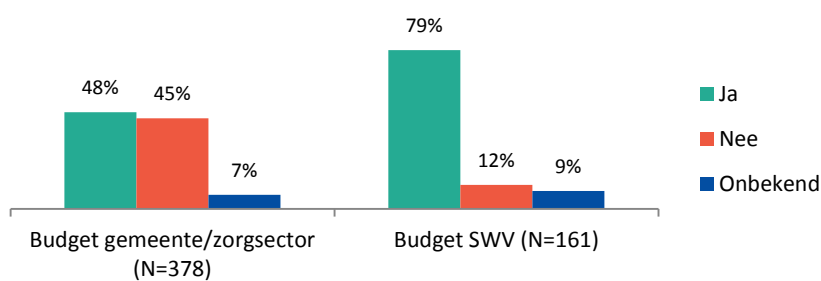
Figuur B3-2 Tevredenheid met huidige onderwijstype, in rapportcijfers van 1-10 (N=365)

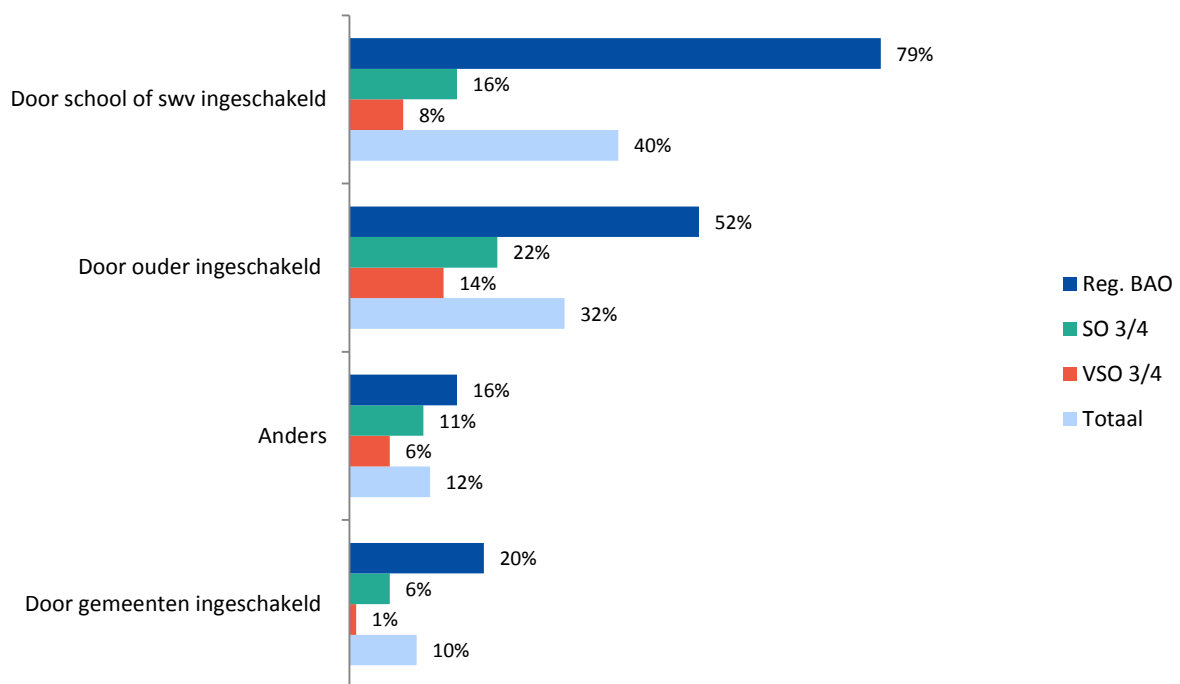
Figuur B3-3 Gemiddeld cijfer 1-10 tevredenheid met onderwijstype waarin kind zit per periode (N=365)

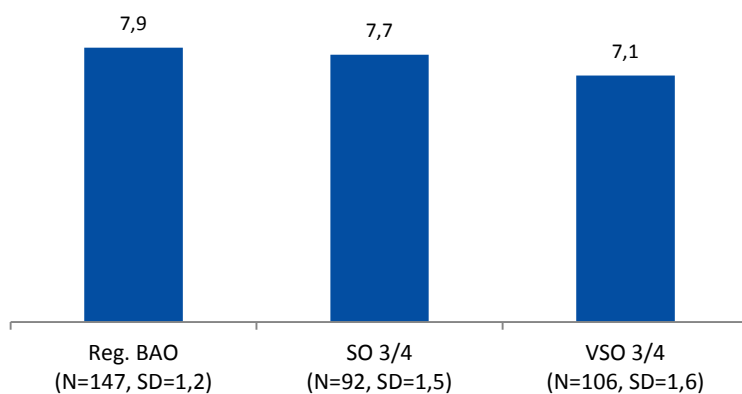
Figuur B3-4 Tevredenheid communicatie en informatievoorziening op huidige school (N=376)

Figuur B3-5 Inzet budget vanuit gemeente (N=378) of samenwerkingsverband (N=161)

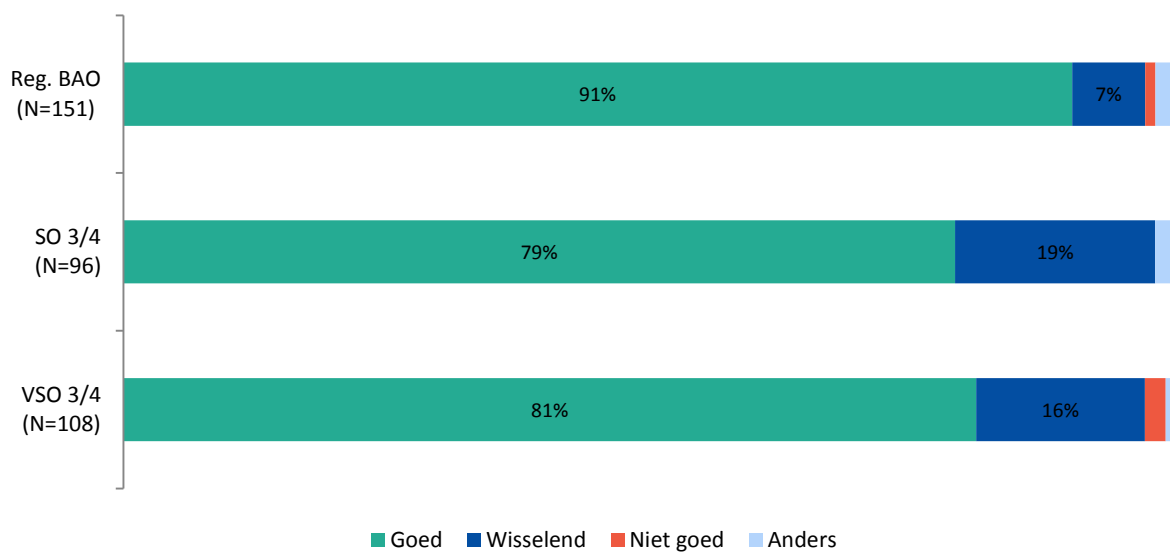

Figuur B3-6 Inzet van deskundigen (N=378, meerdere antwoorden mogelijk)

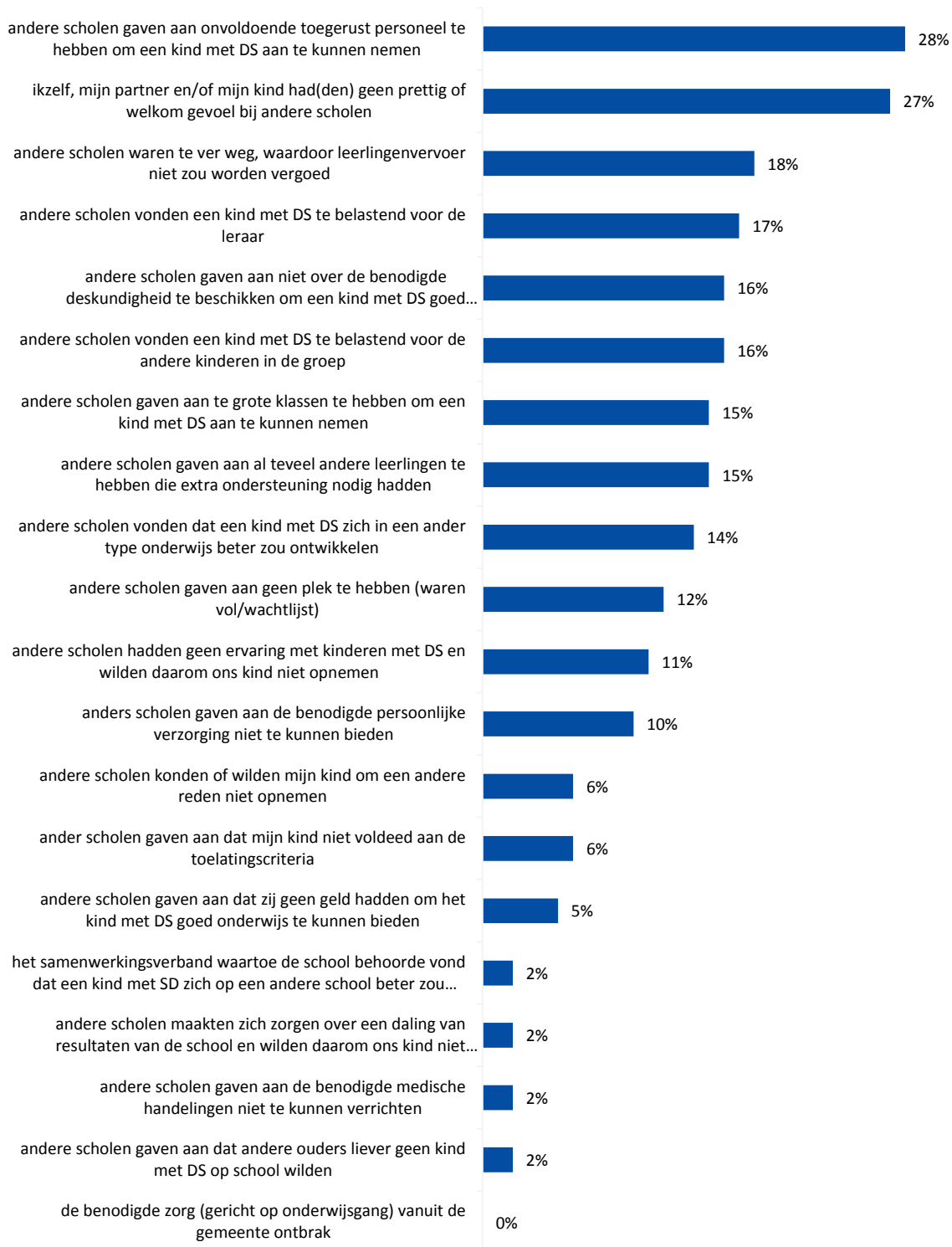
Figuur B3-7 Gemiddeld cijfer tevredenheid inzet deskundigen⁴⁹

⁴⁹ SD is de standaarddeviatie (standaardafwijking), een maat voor de spreiding van de getallen rondom het gemiddelde.

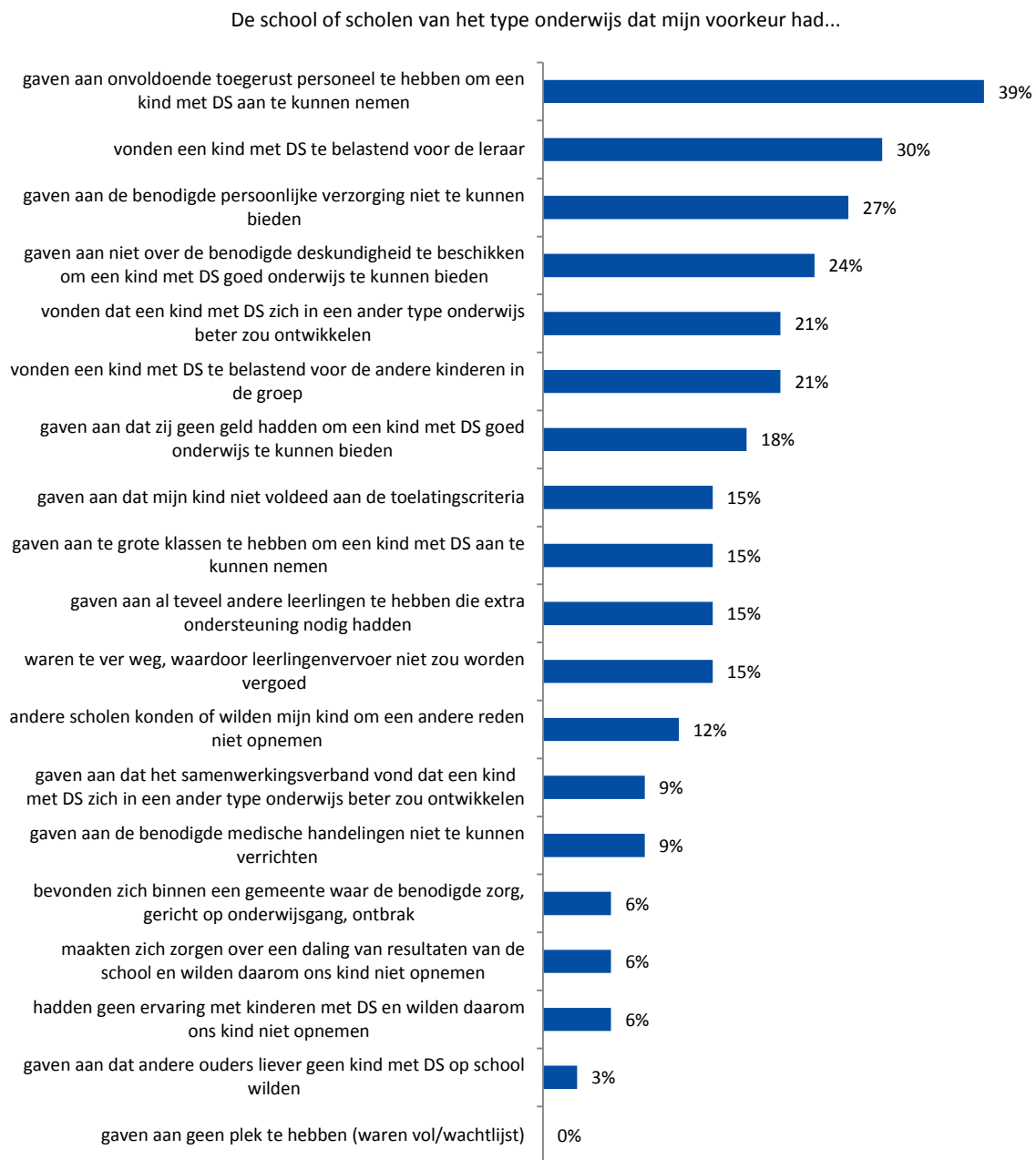

Figuur B3-8 Welbevinden op school (N=378)

B. Schoolkeuze en toelating

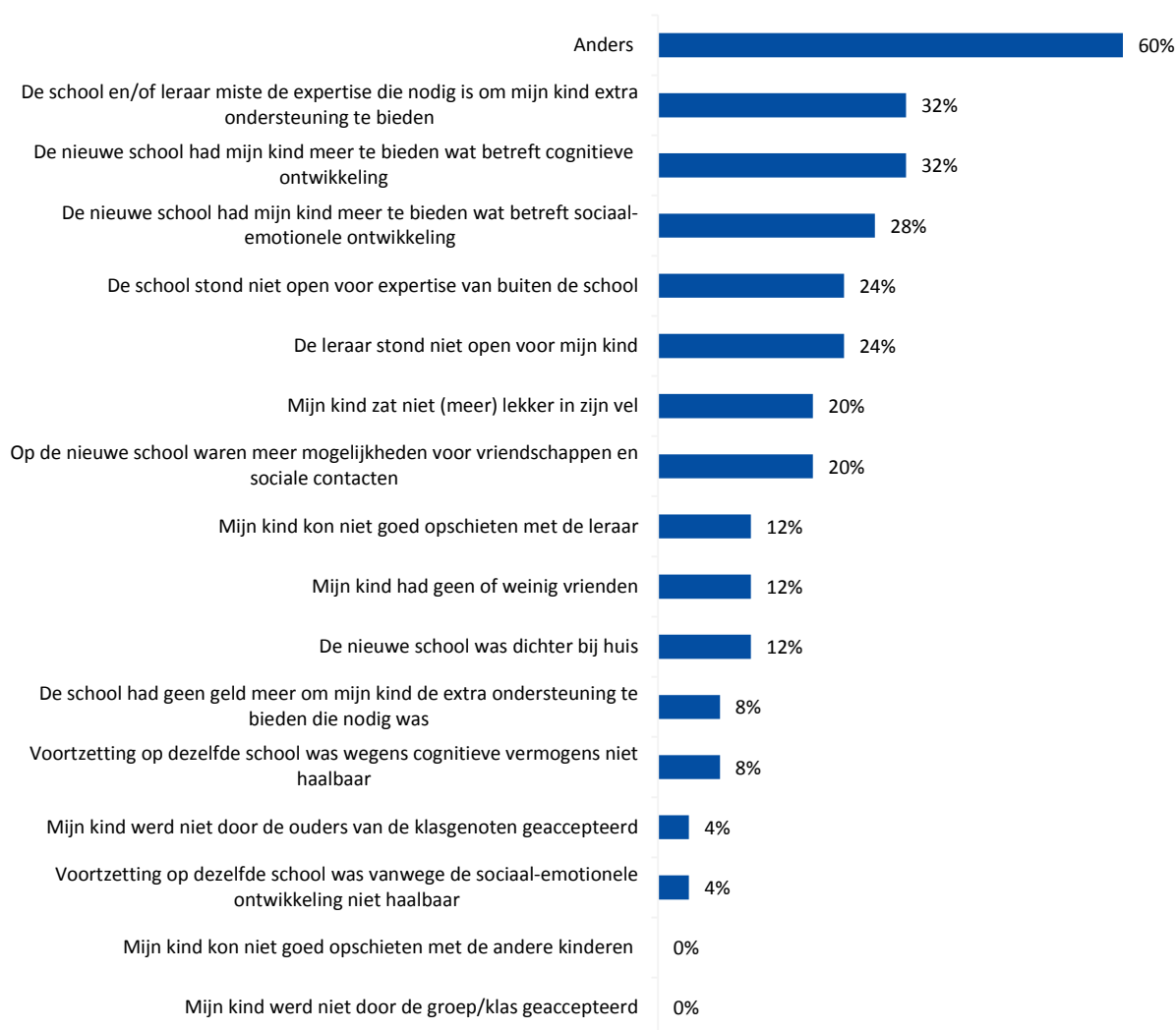
Figuur B3-9 Redenen weinig keuze verschillende scholen binnen voorkeurstype basisonderwijs (N= 133, meerdere antwoorden mogelijk)

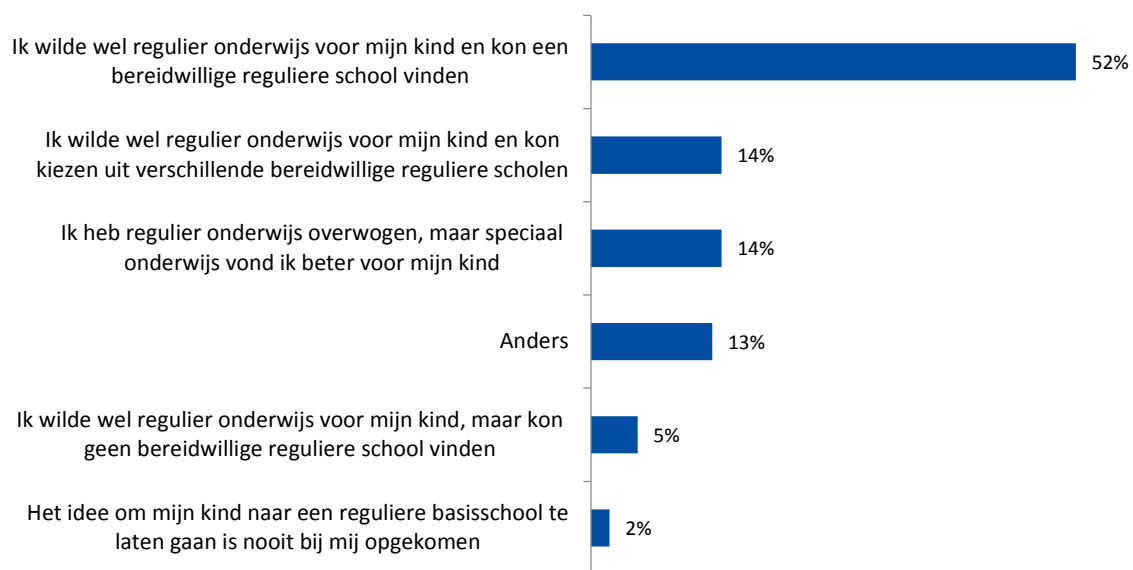
Figuur B3-10 Redenen niet naar voorkeurstype onderwijs gegaan in basisschoolperiode (N=33, meerdere antwoorden mogelijk)

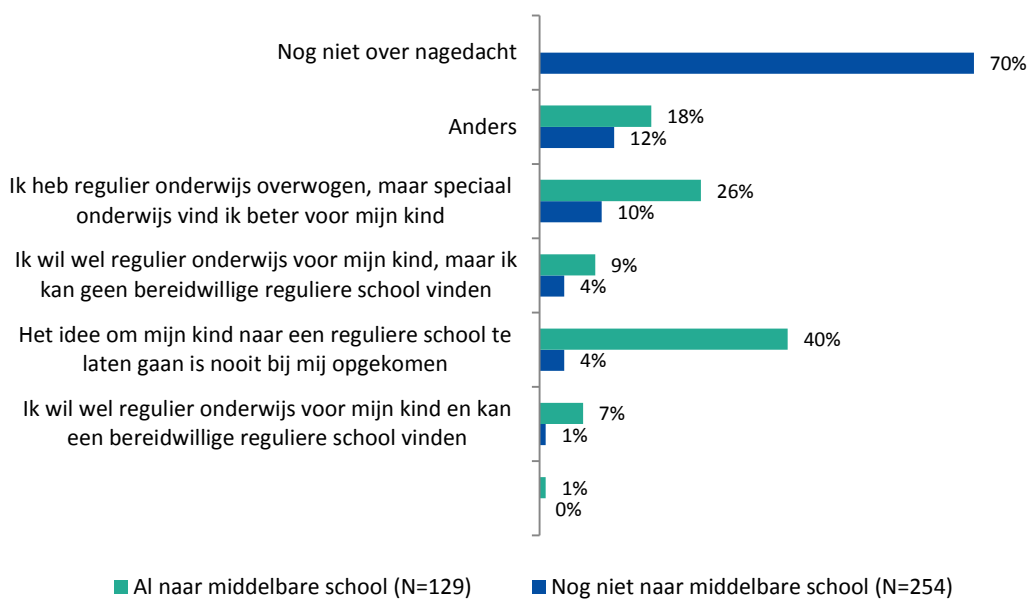
Figuur B3-11 Situatie nadat het kind naar meest geschikt bevonden type onderwijs is gegaan (N=351)

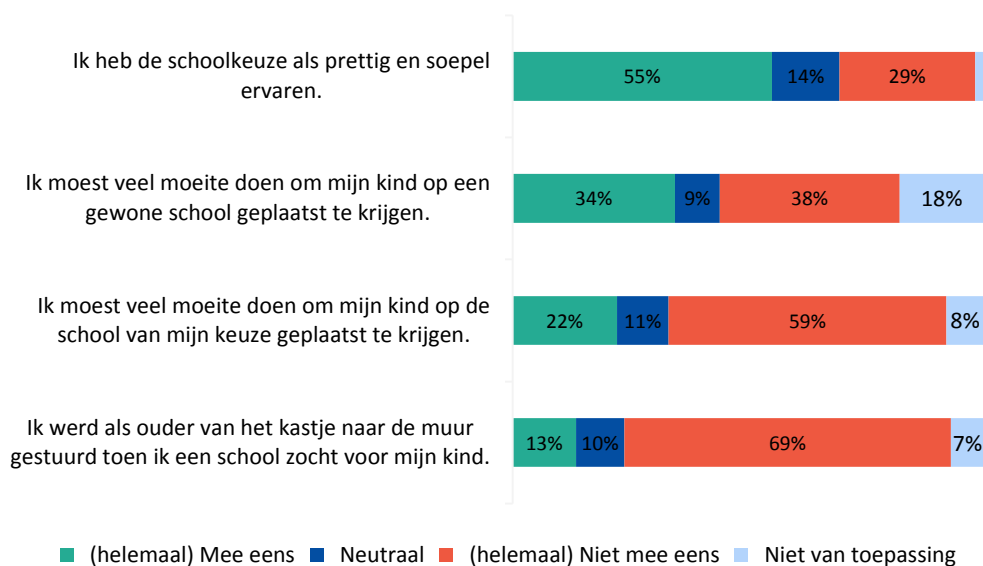
Figuur B3-12 Redenen voor overstap naar andere basisschool binnen zelfde onderwijstype (N=25, meerdere antwoorden mogelijk)

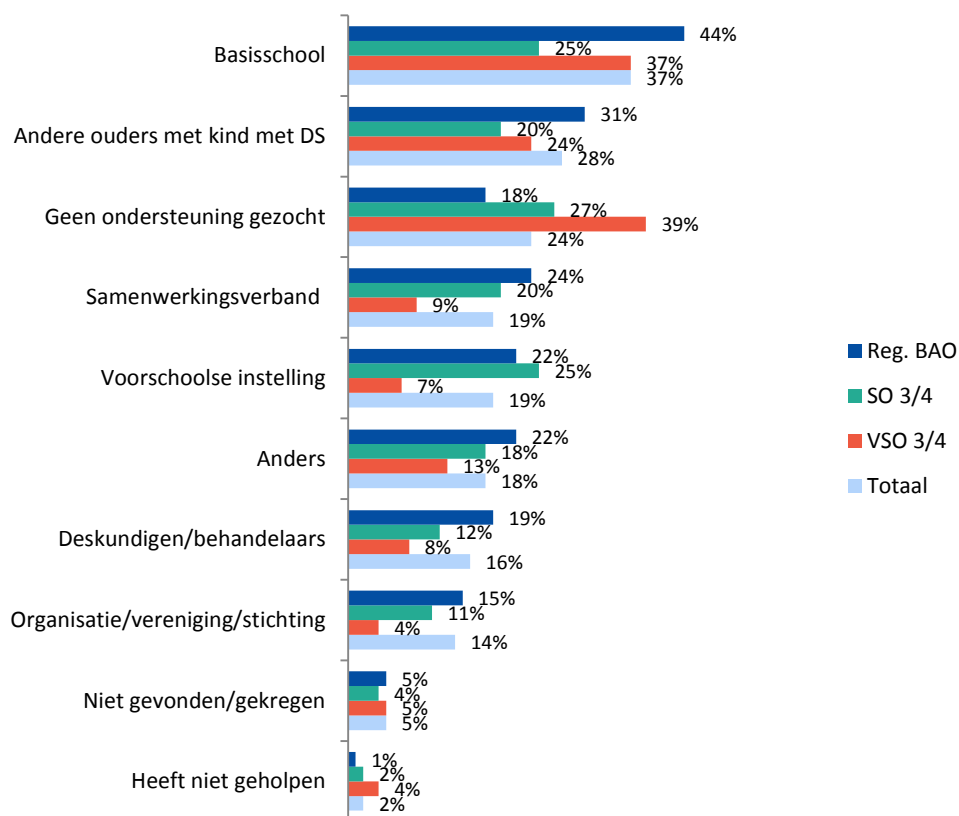
Figuur B3-13 Uitspraken basisschoolperiode ouders van kinderen van vier jaar en ouder (N=146)

Figuur B3-14 Uitspraken middelbare school periode

Figuur B3-15 Tevredenheid schoolkeuzeproces (N=412, meerdere antwoorden mogelijk)

Figuur B3-16 Ondersteuning bij schoolkeuze (N=419, meerdere antwoorden mogelijk)

Bijlage 4 Onderzoeksopzet (deel 2)

De onderzoeksopzet van deel 2 wordt hieronder beschreven.

Gegevens verzameling en respons

De vragenlijst is in de periode december 2017 -januari 2018 door middel van een digitale link in een e-mailbericht uitgezet onder 1829 ouders van kinderen met Downsyndroom in de leeftijd van 3-19 jaar die bekend zijn bij de Stichting Downsyndroom (SDS) en waarvan tevens het e-mailadres beschikbaar was. Tevens is een oproep tot het invullen van de vragenlijst op de Facebookpagina van de SDS geplaatst. Daarnaast is een uitnodiging per e-mail verstuurd naar alle scholen voor speciaal onderwijs cluster 3 , met het verzoek aan de schoolleiding om de uitnodiging door te sturen naar de ouders van een kind met Downsyndroom op school.

Om een zo hoog mogelijke respons te behalen is in de decemberuitgave van het kwartaalmagazine Down+Up van de SDS aandacht gevraagd voor de vragenlijst. Ook is na de kerstvakantie eenmaal een herinnering gemaild naar de 1829 ouders die eerder per email door de stichting waren benaderd met het verzoek de vragenlijst in te vullen.

Van de in totaal 439 respondenten hebben er 430 de gehele vragenlijst ingevuld. De meeste respondenten hebben aangegeven dat zij de vragenlijst via de SDS hebben ontvangen (83%). Een klein deel van de respondenten heeft de vragenlijst ingevuld naar aanleiding van de oproep op Facebook (11%) of de school voor speciaal onderwijs (5%). Tot slot hebben enkele respondenten de vragenlijst op een andere manier ontvangen, bijvoorbeeld doordat deze is doorgestuurd via bekenden.

Groepsgesprek

Aanvullend op de vragenlijst is in februari 2018 een groepsgesprek georganiseerd waaraan elf ouders van kinderen met Downsyndroom hebben deelgenomen. De bijeenkomst gaf de mogelijkheid tot het verkrijgen en delen van meer verdiepende informatie over schoolkeuze, toelating en onderwijsaanbod. De ouders zijn via de vragenlijst geworven, door daarin de mogelijkheid te bieden om zich op te geven voor deelname aan een groepsgesprek. Van de bijeenkomst is een verslag gemaakt dat naar de deelnemende ouders is gestuurd ter aanvulling/verbetering. De inhoud van het verslag wordt in deze rapportage gebruikt als aanvulling, toelichting en duiding van uitkomsten.

Vragenlijstconstructie

Er is een uitgebreide vragenlijst ontwikkeld waarin vragen over de huidige situatie (onderwijsdeelname en -aanbod) en het keuze- en toelatingsproces zijn verwerkt. Om ontwikkelingen zichtbaar te kunnen maken, zijn enkele vragen uit onderzoek van de SDS uit de periode 2006-2014 overgenomen, soms met een kleine aanpassing in vraagstelling of antwoordopties. Ook zijn enkele vragen uit eerder onderzoek naar oudertevredenheid (Van Loon-Dijkers, Heurter & Ledoux, 2017) opgenomen. Daarnaast is het onderzoek naar keuzevrijheid van ouders van een kind met een extra ondersteuningsbehoefte (Van Eck & Rietdijk, 2017) gebruikt

voor de uitwerking van de vragenlijstvragen. De vragenlijst is vervolgens in conceptvorm voorgelegd aan de SDS en aan een vertegenwoordiger van het landelijk expertisecentrum speciaal onderwijs (LECSO), waarna een definitieve versie is opgesteld.

Analyses

Er zijn beschrijvende statistische analyses uitgevoerd, waarbij variabelen ook zijn uitgesplitst in *tijdsperiode* waarin het kind voor het eerst naar school ging en het *huidige onderwijstype* waarin het kind zich ten tijde van de afname van de vragenlijst bevindt. Waar mogelijk zijn vergelijkingen gemaakt met uitkomsten van *eerder onderzoek* van de SDS en binnen het evaluatieprogramma passend onderwijs

Tijdsperiode

Bij de uitsplitsing naar periode is de volgende indeling gehanteerd:

- start op school evident vóór de invoering van passend onderwijs (kalenderjaren t/m 2013);
- start op school in het overlapgebied voor en na de invoering van passend onderwijs (kalenderjaren 2014 en 2015);
- start op school evident ná de invoering van passend onderwijs (kalenderjaren vanaf 2016).

Huidige onderwijstype

De uitsplitsing naar huidig onderwijstype betreft de volgende indeling:

- regulier basisonderwijs (inclusief een speciale klas binnen regulier onderwijs)
- speciaal basisonderwijs
- speciaal onderwijs cluster 3 en 4 (inclusief de combinatie so + lessen op een reguliere school)
- speciaal onderwijs cluster 1 en 2
- regulier voortgezet onderwijs
- voortgezet speciaal onderwijs cluster 3 en 4 (inclusief de combinatie vso + lessen op een reguliere school)
- voortgezet speciaal onderwijs cluster 1 en 2
- praktijkonderwijs

Vergelijking tussen verschillende onderwijstypen is alleen mogelijk voor regulier basisonderwijs (Reg. BAO), speciaal onderwijs cluster 3 en 4 (SO 3/4) en voortgezet speciaal onderwijs cluster 3 en 4 (VSO 3/4). De aantallen kinderen in de andere onderwijstypen zijn te laag om zinvolle uitspraken over te doen. Kinderen in cluster 3 en 4 zijn samengenomen omdat deze clusters onder de samenwerkingsverbanden passend onderwijs vallen. Er zitten slechts twee kinderen in cluster 4: één in so en één in vso. In de tekst worden de onderwijstypen aangeduid als regulier basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Het betreft bij de laatste twee onderwijstypen op twee kinderen na (voortgezet) speciaal onderwijs cluster 3.

Vergelijking met eerder onderzoek

De SDS heeft in de afgelopen jaren uitgebreide vragenlijsten uitgezet onder haar leden/donateurs. In 2006 heeft de SDS ouders telefonisch uitgenodigd om aan een vragenlijst mee te doen en in 2007 en 2010 heeft een follow-up plaatsgevonden waarbij de respondenten uit 2006 opnieuw telefonisch zijn benaderd. In 2009 heeft zij door middel van een oproep via haar Facebookpagina,

magazine Down+Up en de elektronische nieuwsbrief een onderzoek uitgezet dat in 2014 is herhaald met een gerichte mailing aan de respondenten uit 2009. Om ontwikkelingen in beeld te kunnen brengen zijn uit deze vragenlijsten enkele ‘ankervragen’ geselecteerd. De antwoorden op deze vragen zijn, voor zover dat mogelijk was, voor verschillende jaren met elkaar vergeleken. De SDS heeft op verzoek van Oberon, op geleide van de ankervragen, gerichte analyses gedaan op data uit de eerdere vragenlijst.

Binnen het evaluatieprogramma passend onderwijs is in 2016 /2017 onderzoek gedaan naar de tevredenheid van ouders over verschillende aspecten over de leerlingenzorg op de school van hun kind (Van Loon-Dijkers, Heurter & Ledoux, 2017). Het betreft ouders met een kind dat extra ondersteuning krijgt en ouders zonder een kind dat extra ondersteuning krijgt. De vragen over de communicatie en informatievoorziening, over partnerschap tussen ouders en school en over schoolkeuze zijn in onderhavig onderzoek herhaald. De antwoorden⁵⁰ van ouders van een kind met Downsyndroom (2018) zijn vergeleken met de antwoorden van ouders van kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte binnen passend onderwijs (2016).

Achtergrondgegevens	Huidige onderwijssituatie	Schoolkeuze en toelating
Wijze van ontvangen vragenlijst	Leerplichtig, wel/geen onderwijs*	Voorkeur onderwijstype
Relatie tot kind*	Huidig onderwijstype*	Redenen voorkeur onderwijstype
Geslacht kind*	Budget extra ondersteuning*	Wel/niet naar voorkeurstype onderwijs
Leeftijd kind*	Informatievoorziening door school	Redenen niet naar voorkeurstype onderwijs
Schooljaar (voor het eerst naar school)	Relatie met school**	Overstap basisschoolperiode + redenen
Start op reguliere school*	Ontwikkelingsperspectief	Initiatief overstap ander onderwijstype/andere school
Hoogste groep reguliere school*	Specifieke begeleiding	Redenen geen keuze verschillende scholen
Dagbesteding voorschoolse periode*	Inzet deskundigen	Verloop schoolkeuzeproces
Opleiding ouders*	Ontwikkeling kind*	Overwegingen regulier/speciaal onderwijs*
Land herkomst ouders*	Sociale participatie*	Overgang voortgezet onderwijs
	Welbevinden	Ondersteuning bij schoolkeuze

Vergelijking met eerder onderzoek van de SDS (2006-2014) en het Kohnstamm Instituut (2016)***

⁵⁰ Op de vragen over communicatie/informatie en partnerschap met school. De vraag over schoolkeuze is niet opgenomen in het monitoronderzoek van 2016, wel in de nulmeting van 2014.

KOHNSTAMM
INSTITUUT
Kohnstamm

Oberon
onderzoek | advies